

Θέ νά κι λοῦν οἱ μέρες
Ἑρμηνικά,
Τά χέρια θά δουλεύουν
Ἑργατικά.

Κι ὅταν ὅλα τὸ βράδυ
Θέ νά σιωποῦν,
Κ' οἱ κόποι τῆς ἡμέρας
Θά ξεχαστοῦν,

Τὸ πιάνο μου μ' ἀγάπη
Θά τραγουδῇ,
Κι ἀτέλειωτα τραγούδια
Θά κελαιδῇ.

Κι ἀπὸ ψηλά τ' ἀστέρια
Στὸν οὐρανό,
Τὸ σπῆι μου θά φέγγουν
Τὸ φωτεινό.

Κ' ἡ θεία τους ἡ γαλήνη
Μέσ' στήν ψυχή,
Θέ νῆναι ἡ βραδυὴ μου
Ἡ προσευχή.

ΣΤΗΝ ΠΟΔΙΑ ΜΟΥ

Μέσ' στή λευκοπλυμένη μου ποδιά
Μαζεύω τ' ἀγριολούλουδα τὰ μύρια,
Σὰ θάμα, ποὺ φυτεῖν οὐκ ἔστι
Μὲ τὸ φεγγάρι καὶ μὲ τὰ λιπώρια.

Μέσ' στήν ποδιά μου τὴν ἐργατικὴν
Μαζεύω τίς κλωστὲς καὶ τὰ μετάξια,
Νοιώθω σὰ νὰ μὲ ζῶνῃ προκοπή,
Μιά δέσποινα μοῦ φαίνομαι παντάξια.

Κι αὐτὴ μου ἡ παιχιδιάρικη ποδιά
Πόσες φορὲς στὸ δροσερὸν ἀγέρα,
Σὰν ἔτρεχα μὲ τὰ μαλλιά λυτά,
Κυμάτιζε σὰν προκοπὴς πυρτιέρα!

Μὲ τὴν παρηγορήτρα μου ποδιά
Πόσες φορὲς τὰ δάκρυα ἔχω σφουγγίσει!
Τὸ πρόσωπο μοῦ χάιδεκε ἀπαλά,
Σὰ νᾶθελε νὰ μὲ παρηγορήσει.

Κι ἀκόμα ἕναν καιρό, κάποιον καιρό,
Μέσ' στὴ λευκή, λευκότετη ποδιά μου,
Ποιὸς ἔρει, ἂν μὲ τραγουδοῖ σιγανό,
Δὲ θάχω νανουρίσει τὰ παιδιὰ μου;
Γενεῖν.

ΜΕΛΙΩ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

ΠΑΛΙΑΠΟΛΗ

Εἶναι ἄνθρωποι καὶ φυλὲς καὶ πολιτισμοὶ ποῦ περνοῦν χωρὶς ν' ἀφήσουν χνῆρια πίσω τους. Καὶ ἄλλοι ποῦ βλέπει ὁ στερνὸς ὁ ἄνθρωπος τὴ ζωὴ τους στὰ ἔργα ποῦ ἀπόμειναν ἀπὸ τὸν καιρὸ τους—εἴτε ξεχρασταλωμένα ἐρείπια, εἴτε σπασμένα ἀγάλματα, εἴτε κομματιασμένα βιβλία.

Κάθε πόλη δὲν ἔχει καὶ παλιάπολη· ἡ Χώρα στὴ Σαμοθράκη ἔχει τὴν Παλιάπολὴ τῆς.

Ἐκεῖ βλέπω ναῶν μαρμαρένιων καὶ χιτρίων χαλάσματα, γκρεμισμένα τεῖχη, πέτρες κομμάτια καὶ μάρμαρα μεγάλα καὶ μικρά μὲ γράμματα καὶ δίχως γράμματα, μορφὲς εἰδῶλων κομματιασμένων καὶ παραμορφωμένων, καὶ ἕνα λιμάνι χωσμένο ἀπὸ τίς κατεδασιῆς τῶν ποταμιῶν. Καὶ παντοῦ μέσ' στὰ ἐρείπια φυτρώνουν ἀγριλιές, πρινάρια καὶ χόρτα σὰ νὰ πασιλίζουν νὰ τὰ ἀποσκηπάζουν. Καὶ βλέπω ἐκεῖ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνθρώπων, τὸν ἐρχομὸ τους στὸ νησί γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸν καιρὸ τοῦ μεγάλου κατακλυσμοῦ, τὴν ἐγκατάστασίν τους καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν θεῶν ποῦ τοὺς φανέρωσαν μιὰ θρησκείαν καὶ τοὺς ξεμυστηρεύτηκαν τὰ μυστήρια. Καὶ ἦρθαν οἱ Πελασγοὶ καὶ πέρασαν καὶ ἦρθαν ἔπειτα οἱ Ἕλληνες.

Ὅλοι οἱ μεγάλοι ἥρωες πέρασαν ἀπὸ τὸ νησί καὶ ἔμειναν γιὰ νὰ μυηθοῦν στὰ μυστήρια, ὁ Ἰάσωνας, οἱ Διόσκουροι, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ὀρφέας, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Ἀγαμέμνωνας. Οἱ ποιητὲς λέγουν πὺς οἱ Ἀργοναῦτες ποῦ τοὺς ἔδερνε ἄγρια τρικυμία ἔταξαν, κατὰ τὴ συμβουλὴ τοῦ Ὀρφέα, νὰ πιάσουν στὸ νησί καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἡ τρικυμία ἔπεσε. Οἱ Μεγάλοι θεοὶ τῆς Σαμοθράκης ὀρίζουν τὸς ἀγέρηδες καὶ τίς μπόρες καὶ γλυτώνουν τοὺς ναυτικούς ἀπὸ τίς θαλασσοφουρτούνες. Καὶ τότε οἱ Ἀργοναῦτες ἔκαναν πανιὰ κατὰ τὸ νησί καὶ νύχτα βγήκαν ὅξω, πῆγαν στὰ μυστήρια καὶ ἐκνέδωσαν πανιὰ κατὰ τὸ πέ-

*) Ἡ ἐρχὴ στὸν ἀρ. 155.

λαγο αἰγυροὶ πὰς πὺς τὸ ταξίδι ἢ τὸς ἔρθει ἐξ-
εἰά. Στὸ νησί καὶ ὁ Κάδμος ἦρθε καὶ πῆγε στὴν τε-
λετή, στὰ μυστήρια. Ἐκεῖ ἡ τύχη τὸ ἔφερε καὶ
γνώρισε τὴν Ἀρμονίαν καὶ τὴν πῆρε γυναῖκα, τὴ θυ-
γατέρα τοῦ Δία. Στὴ χαρὰ φανερώθηκαν καὶ οἱ θεοὶ
καὶ ὁ καθένας τοὺς ἔδωσε καὶ ἀπὸ ἕνα δῶρο, ὁ Ἀ-
πόλλωνας ἔπαψε τὴν κιθάραν καὶ οἱ Μοῦσες τοὺς αὐ-
λοῦς. Μιά μέρα ὁ Ποσειδῶνας, χαλκισμένος μὲ τὸ
Δία, βγήκε ἀπὸ τὴ θάλασσαν καὶ ἀνέβηκε στὴν κο-
ρυφὴν τοῦ νησιῦ καὶ ἀπὸ καὶ τὸν πόλεμον κύταξε
ποῦ εἶχαν στήσαι ἀναμεταξύ τους οἱ Τρῶες καὶ οἱ
Ἀχαιοί, καὶ ἔτρεμε ὅλα τὰ νηοὶ ἀπὸ τὸ θεῖόν του
βᾶρος.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα δηγοῦνταν μὲ περηφάνειαν οἱ νη-
σιῶτες τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, οἱ κάττοι τῆς Παλιάπο-
λης, οἱ Πελασγοί, τοῦ Δία οἱ ἀπόγονοι, καὶ ἀπ' αὐ-
τοὺς τὰ μαθάν καὶ οἱ Ἕλληνες ποῦ κατοίκησαν στὴ
Σαμοθράκη ἀργότερα.

Ἦρθε καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἐκεῖνος ποῦ εἶδε τόπους
καὶ ἄλλους τόπους, καὶ πῆγε στὰ μυστήρια. Στὴν
ἱστορίαν του γράφει γι' αὐτὰ σὰ νὰ ἦξερε κάτι ποῦ
δὲ θέλησε νὰ τὸ φανερώσει. Ἐκεῖνοι ἔμωσ ποῦ ἦταν
μυημένοι καταλάβαιναν τί ἐννοοῦσε. Ὅλοι τοὺς ὡς
τόσο πέθαναν χωρὶς νὰ μᾶς ξηγήσουν τίποτε.

Τέσσερις ἦταν, καθὼς φαίνεται, οἱ Μεγάλοι
θεοὶ, οἱ Κάδμοι τῆς Σαμοθράκης, καὶ τὰ ὀνόματά
τους Ἀξίερος, Ἀξίερος, Ἀξίερος καὶ Κάσμι-
λος. Ποιοὶ ἦταν αὐτοὶ οἱ θεοὶ σύμφωνα μὲ τὴν πε-
λασγικὴ ἀντίληψιν δὲν ξέρει κανεὶς, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς
Ἕλληνες ἐρμηνεύονταν ἢ φανεροῦνταν σ' αὐτοὺς
σὰν τὴν Δήμητρα, τὴν Περσεφόνη, τὸν Ἄδην καὶ τὸν
Ἑρμῆ, καὶ ἄλλοτε πάλι σὰν ἄλλους συγγενικούς
θεοὺς. Τὰ ἀγάλματα τοῦ Σκόπα ποῦ ἔστειλε κά-
ποιος βασιλεὺς γιὰ νὰ στηθοῦν στὴ Σαμοθράκη πα-
ράστασαν τὴν Ἀφροδίτην, τὸ Φαίθωνα καὶ τὸν
Πόθο. Στὴ Λήμνον ἦταν οἱ Κάδμοι θεοὶ ἡ δαιμόνιοι
τῆς φωτιᾶς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἕνας ἀπ' αὐτοῦς. Ἰσως
ἡ πρώτη μορφή τῶν Μεγάλων Θεῶν νὰ ἦταν ἡ Γῆ
καὶ ὁ Οὐρανὸς τὸ ἀνότατο ζευγάρι, τὸ πρῶτον ταίρι,
καὶ ἱερεῖς τοὺς ὁ Ἑρμῆς. Ποιὸς μπορεῖ νὰ ξέρει;
Μὰ καὶ μὲ τί δικαίωμα γυρεύουν οἱ τωρινὸι ἄνθρω-
ποι νὰ ξεσκεπάζουν τὴν ὑπόστασιν καὶ νὰ ξεσκεπά-
σουν τὰ μυστήρια τῶν μεγάλων θεῶν; Ἡ ἀδικρι-
σία τῶν ἀνθρώπων δὲ λέγεται. Τί ἔλεπαν ἢ τί ἔ-
καναν οἱ μυημένοι, εἶναι σὲ μᾶς ἀδιάφορο. Ὅμως
ὅτι ξέρουμε θὰ τὸ ποῦμε. Ἦταν, φαίνεται, δύο βασι-
μοὶ στὴ μύησιν καὶ δύο λογίων οἱ μυημένοι «μύ-

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΘΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

— Εἶμαι ὁ Ρήγας Φεραίος μιὰς μεγάλης Πνευ-
ματικῆς Ἐπανάστασης! Ὁρμίζετε;

Μιὰ κολώνα γέλοια ὑψώθηκε κ' ὕστερα ἔσπασε
καὶ σκόρπισε, σὰν γκρεμοσάκισμα χιλιάδων ἀπα-
νεσάλλων ποτηριῶν. Ἡ φωνὴ ξαναφώνισε πῶς δυνατά:

— Ὁρμίζετε;

Ἡ καρδιά τῆς Χρυσούλας πιάστηκε κ' ἔσφιγγε
τὸ μαντηλάκι τῆς ἀπάνω στὸ στόμα γιὰ νὰ μὴ
τὴν ἀποπάρουν οἱ λυγμοί.

— Θέ μου! Θέ μου!

Καὶ φεύγανε τρεγάτοι καὶ ζητούσανε σαστισμέ-
νοι νὰ βροῦνε τὴν ὁζώπορτα. Πίσω τὰ γέλοια τῶν
πρόστυχων καὶ πραχτικῶν φρομάζανε.

Ἀνάμεσά τους ὁ Κορραῖος τρὺς κύταζε ἀπελπι-
σμένος.

Εἶναι ἄρχαι οἱ νέοι αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, θλιβερά
ἀπομεινάρια τῆς Φυλῆς, ξεφυστίδια δέντρου σαπη-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 355 φύλλο.

μένου ἀπὸ τὰ πολλὰ γερατειὰ καὶ σακατεμένου ἀπὸ
τοὺς πολλοὺς ξυλοκόπους, ἢ εἶναι βάρβαροι ἀκόμα, μὲ
χοντρές ἀνατολίτικες ψυχές, ποὺ τίς θολώνουνε ὡς
τώρα ξένα ἀκαθάρτα αἱματὰ καὶ πολυκαίρινη σκλα-
βιά; Στὰ λαχανοπαζάρια τῶν ψυχῶν τους, δὲν ἀν-
θίζει κανένα ὄνειρο μπλὲ. Ὁ νοῦς τους, γεμάτος
παλιομαχαλάδες ὅπου κωλοσέρνουνται καὶ ζητιανο-
κυλοῦνται οἱ πρόστυχες καὶ γκαρβαρίτικες ἀντίλη-
ψεις τῆς ζωῆς. Πίσω ἀπὸ τὰ φράγκα τους τὰ καλο-
σιδερωμένα μαυρολογὰ ἢ λερὰ ἀρβανίτικα φουστα-
νέλλα καὶ κάτω ἀπὸ τ' ἀψηλά καπέλλα τους ἀρ-
γοσαλεύει ἡ σκούφια τοῦ λιάνη μὲ τὰ λιγδωμένα
ξόμπλια καὶ ἀπὸ τίς μύτες τῶ λουστρινέλιων παπου-
τσιῶν τους ξετροπώνει δλοκαίνουργια παρδαλὴ ἢ
φούντα τοῦ ἀθάνατου τσαρουχοῦ!

Μιὰ ἀγανάχτησιν καὶ μιὰ περιφρόνησιν σὰν τρι-
κυμία, ἔσπασε στὰ στήθια τοῦ Ὁρέστη. Τοῦ ἦρθε
νὰ δαγκώσει τὰ χέρια του, νὰ σπάσει τίποτα, νὰ
φωνάξει ἀπὸ τὸ θυμὸ.

— Ὁρέστη μου, Ὁρέστη μου, ἀφνέ τους.

Ἡ πρώτη του ὑποσυνειδητὴ δρμὴ εἶτανε πάλι
τὸ βαθύ αἰσθητικὸν τῶν πρωτόγονων ἀνθρώπων,
νὰ ρηχτεῖ ἀπάνω τους μὲ τὰ χέρια, καὶ μὲ τὸ
κορμὶ καὶ μὲ τὸ κεφάλι, καὶ νὰ τοὺς ἀναποδογυ-

ρίσει ἀνάσκελα καὶ νὰ πατήσῃ ἀπάνω τους τὸ γό-
νατό του καὶ νὰ ρηξῇ στὸ ἐγὼ του σπαρταριστὴ τὴ
γλυκότετη ἡδονὴ ποὺ νοιώθιενε τ' ἀρπαχτικὰ καὶ
αακοδόρα ζῶα, ὅταν ἔχουν μπηγμένα τὰ νύχια τους
μέσα στὸ ζεστὸ κορμάκι τοῦ ἐχτροῦ... Ὅ, τι βαθιὰ
στὴν ψυχὴ του, προγονικὸ καὶ ἀπολίτιστο, ληθαργικὰ
κοιμότανε, ἀντιναχτήθηκε καὶ ζύπνησε ἀθάνατο καὶ
παντοδύναμο. Τὰ χέρια τοῦ Ὁρέστη σφιχτήκανε,
καὶ τὸ ἀπάνω χεῖλι του τρεμουλιάζε κ' εἶδεινε τὰ
δόντια του πρὸς τὸ δεξιὸ πλάι καὶ τὰ μάτια του
γεμίσανε ἀπὸ ἀναλαμπὲς κίτρινες.

Ἐνα ἀνακύκλωμα τῆς ψυχῆς ἀτραποδιαβατά-
ρικο κ' ὕστερα ὅλα ξεθωριάσανε καὶ σβήσανε, ἕνα
ἄγριο καὶ ὁμορφότατο τέντωμα ὅλου τοῦ ὁργανισμοῦ
κ' ὕστερα, στὴ στιγμὴ ὁ μαρμαζώτης πολιτισμὸς κω-
λοσύρθηκε καὶ τὰ εὐνοῦχισε ὅλα κ' ἡ ἀνυπόταχτη
δρμὴ νταντουλίας κ' ἔκλινε καὶ τὰ χεῖλια τοῦ Ὁ-
ρέστη καὶ τὰ μάτια κ' ἡ ψυχὴ σκλαβώθηκαν ἀπὸ
τὸ ἡλίθιο ἐξευτελισμένο χαμόγελο τῆς ἀνήμερης
περιφρόνησης.

— Τιποτένιοι... τιποτένιοι.

Ψιθύρισε κ' ἱκανοποιήσῃ τὸν ξεθυμασμένο θυμὸ
του. Κ' ὕστερα στράφηκε πρὸς τὴν Χρυσούλα, ποῦ
τρεμάμενη περίμενε παράμερα κάποιον ξέσπασμα ὁ-

σται» και «μύσται εὐσεβεῖς» και είχαν για σημάδια και φυλαχτά ένα στεφάνι από ξιλιά και μία ταινία πορφύρεη που τη φορούσαν στο κεφάλι. Ήταν τύχαιναν σε μεγάλο κίνδυνο, γιατί τουτό τοδλάχιστο είναι βέβαιον ότι τους μνημένους, αλλά και μόνο αυτούς, τους γλυτώνουν οι Μεγάλοι Θεοί από τους πύδ τρανοὺς κινδύνους, από τὸν πνιγμὸ και από τὴν πείνα. Και ἄλλο ένα είναι: βέβαιον, ότι ὅσοι μαθαίνουν τὰ μυστήρια γίνονται εὐσεβεστέροι, δικαιότεροι και καλλίτεροι από τὸν ἑαυτὸ τους. Ἡ μύηση δὲ γινόταν σε μία μονάχα ἐποχὴ τοῦ χρόνου. Ἀλλὰ ἂν γινόταν τὸν καιρὸ τῆς μεγάλης και ἱερῆς τελετῆς στήν πύδ μεγάλη ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ, ἦταν ἱερώτερη. Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Ἀλωναρίου ὡς τὴν ἀρχὴ τοῦ Τρυγητιῆ κάθε χρόνο γινόταν τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν Μεγάλων Θεῶν. «Θεωρίες» ἱερὲς ἔρχονταν τότε ἀπὸ ἀμέτρητες ἑλληνικὲς πολιτείες στή Σαμοθράκη, νὰ προσκυνήσουν. Ἀργότερα και ἡ Ρώμη ἔστειλε τὴ θεωρίαν τῆς στο προσκύνημα. Οἱ ἱερωμένοι τῶν Μεγάλων Θεῶν ποὺ λέγονταν Σάοι χόρευαν τότε ἀρματωμένοι μυστηριώδικους χοροὺς σὰν Κορύδαντες με μουσικὲς ἀπὸ αὐλοὺς και τύμπανα. Τί ἦταν στίς τελετὲς «τὰ δρώμενα» και «τὰ λεγόμενα» πάλι κανεὶς δὲν ξέρει. Τὰ λόγια ποὺ ἔλεγαν στὰ μυστήρια και τὰ ὀνόματα ἦταν πελασγικά, ἀπὸ μία γλῶσσα ποὺ μιλοῦνταν στὸ νησί ἀπὸ τοὺς νησιώτες ἀκόμα και ἀφοῦ χάθηκαν οἱ Πελασγοί. Ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους ἕνας ποὺ ἔκανε τὴν τελετὴ τοῦ καθαρισμοῦ λεγόταν. Κόης και ἑομολογοῦσε κείνους ποὺ πῆγαιναν νὰ μνηθοῦν. Αὐτὸς ρώτησε τὸ Αὐσαντρο νὰ τοῦ μολογήσει τὸ μεγαλῆτερο κακούργημά του: —Σὺ γιὰ οἱ Θεοὶ τὸ ἀπαιτοῦν, ρώτησε ὁ Σπαρτιάτης.

— Οἱ Θεοὶ, ἀποκρίθηκε ὁ Κόης.

— Τραβήξου λοιπὸν ἐσύ· ἄς με ρωτήσουν αὐτοὶ και θὰ τοὺς πῶ τὴν ἀλήθειαν.

Και ὁ Ἀνταλκίδης ἄμα τὸν ρώτησε τὸ ἴδιο πρᾶμα ὁ Κόης, ἀποκρίθηκε μονάχα· «Οἱ Θεοὶ τὸ ξέρουν».

Στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο τὰ μυστήρια τῶν Καβείρων ἦταν ξακουσμένα στὸ Πανελλήνιο, σ' Εὐρώπη και Ἀσία, σὰν τὰ Ἐλευσίνεια μυστήρια. Ὁ Ἀριστοφάνης τὰ ἀναφέρει. Σπαρτιάτες πηγαίνουν νὰ μνηθοῦν. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πηγαίνουν, γιατί κι αὐτοὶ σέβονται και λατρεύουν τοὺς Καβείρους. Στίς κατηγορίες ποὺ ἔκαμαν τοῦ Διαγόρα είναι σημευμένη κοντὰ κοντὰ ἡ ἀσέβεια γιὰ τὰ μυστήρια τῆς

νῆς και τὴν πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι κ' εἶπε: «Πάμε, Χρυσούλα! Νὰ φύγουμε! Νὰ φύγουμε!

VI

Τὰ γέλοια κ' οἱ φωνὲς δὲν τοὺς φάνανε πιά. Ὁ καιρὸς εἶχε καλοσυνέσει κι αὐτὸς. Τὸ σύμφετο ὅλα εἶχε χυθεῖ στὴ γῆς και τὰ δέντρα νιολοιμένα φαντάζανε τώρα πύδ δυνατὰ και πύδ πράσινα κι ἀνασάλνανε ἀναπνέοντας ἐτσι βαθιὰ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Ἐνοιωθες, βογγολοῦσε μέσα τοὺς βουίζοντας ὁ χυμὸς ὅλης τῆς γῆς, λὲς κ' εἶσαν ὡριμα κορμιὰ γυναικῶν ποὺ ὀρθώνονται: ὕστερα ἀπὸ τὴν ἡδονὴ μου σκεμένα ἀκόμα ἀπὸ τὸν ἴδρω και τὰ στήθια τους χορτασμένα τραντάζουνε ἀπὸ τὴν ἀνυπόταχτη χαρὰ.

Στὸ βάθος, ἀνάμεσα στὰ δέντρα, ἕνας πέπλος νυφικός ἀπὸ μπλε κι ἄσπρο διάφανο τοῦλι, ἀραιό κυματοῦσε. Κι ἀπὸ τὴ γῆς ἀνέβαινε λαγνότατη και πλαντοῦσε τὸν κόσμον κι ἀνασάτωνε σύντριχα τὰ πύδ κρυφὰ και πρωτόγονα ἐνστιχτα τῆς σάρκας, ἡ βρειὰ μυρωδιὰ, ἡ ἀδύσταχτη, ποὺ ἀναδίνουνε τὰ χῶματα ὕστερα ἀπὸ τίς μεγάλες μύρες.

Ταραγμένη ἡ Χρυσούλα ἀπ' ὅλες αὐτὲς τίς ὀρμὲς και τίς φωνὲς τῶν χωμάτων βιαζότανε νὰ γυ-

Σαμοθράκης και τὸ φανέρωμά τους σὲ ἀμύητους ἀνθρώπους, και ἡ ἀσέβεια γιὰ τὰ Ἐλευσίνεια μυστήρια. Στὸν καιρὸ τῶν Μακεδόνων ἡ φήμη τῶν Καβείρων ὅλο και ἀπλώνεται. Ὁ Φίλιππος στὴ Σαμοθράκη γνώρισε τὴν Ὀλυμπιάδα και τὴν ἐρωτεύτηκε. Εἶχαν βρεθῇ ἐκεῖ και οἱ δύο τους στὰ μυστήρια και ἀπὸ τὴ γνωριμία και τὸν ἐρωτὰ τους γεννήθηκε ἀνθρώπος ξεχωριστὸς στήν οἰκουμένη, ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς νικά τοὺς ἄλλους Μακεδόνες και στήνει τὴ Νίκην στήν Παλιάπολη ἀντίκρου στὴ Μακεδονία, γιὰ φοβέρα. Ὁ Λυσίμαχος γίνετα μονάρχος τοῦ προστάτης τῶν ἱερῶν τῆς Σαμοθράκης και τὰ κυβερνάει αὐτὸς. Ἡ Ἀρσινόη Φιλάδελφος στὴ Σαμοθράκη φεύγει: γιὰ νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖο Κερκανὸ ποὺ ἔσφαξε τοὺς γιούς τῆς, και χάζει και ἀφιερώνει στοὺς Μεγάλους Θεοὺς ἕνα πολὺ ὀμορφο σπρόγγυλο χίτριο ποὺ τὰ θεμέλια του φαίνονται ἀκόμα στήν Παλιάπολη. Ἐκεῖ και ὁ Περσέας, ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, νικημένος στὴ μάχη τῆς Πύδνας ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Ρωμαίους, ζυγεῖ ἄσυλο. Καὶ ὁ Πτολεμαῖος Φιλομήτωρ φεύγει ἐκεῖ με τοὺς θησαυροὺς του ἀφοῦ νικήθηκε ἀπὸ τὸν Ἀντίοχον. Τὸ νησί ἦταν ἄσυλο γιὰ κάθε κατατρεγμένο, ἐξὸν ἂν ἦταν κακοῦργος. Ὁ Ἀγῆσαντρος, στρατηγὸς τοῦ Περσέα, ἔφυγε μαζί του στὴ Σαμοθράκη γιὰ νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ρωμαίων. Ἐκεῖ ὅμως ὁ Ρωμαῖος Ἀτίλιος ποὺ βρισκόταν στὴ Σαμοθράκη γιὰ τὰ μυστήρια τὸν κατηγόρησε πὺς θὰ μόλευε τὸ ἱερὸν τῶν Μεγάλων Θεῶν ἡ παρουσία του, γιατί εἶχε σκοτώσει τὸν Εὐμένη κοντὰ στὸ βωμὸ τοῦ Ἀπόλλωνα στοὺς Δελφοὺς· τὸν κάλεσε λοιπὸν τὸ ἱερὸ δικαστήριον τοῦ τόπου ποὺ δικάζε ὅρους ἔφευγαν στὴ Σαμοθράκη και ἦταν φονιάδες. Φοδούμενος πὺς θὰ ἀποδειχτεῖ φονιὰς τοῦ Εὐμένη προσπάθησε νὰ φύγει, μὰ ὁ Περσέας, γιὰ νὰ μὴ ἀνκαλυφθῇ και ἡ δική του συνεισφορά πρόσταξε και τὸν θανάτωσαν. Κι αὐτὸς ὅμως τότε κατηγορήθηκε γιὰ φόνο και τὸν ἐπίασαν τέλος οἱ Ρωμαῖοι και τὸν πῆγαν σκλάβον στὴ Ρώμη, —τὸν τελευταῖον βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, και τὸν πύδ-πεσαν.

Ὅλοι σέβονται τὰ ἱερὰ τῆς Σαμοθράκης. Ἀπὸ τὸν Ἀλέξαντρο ὡς τὸν Αὐγουστο δύο μονάχα φορὲς τόλμησαν ἄνθρωποι νὰ τὰ παραβιάσουν, και τὴ μία φορὰ ἦταν πειρατὲς τὸν καιρὸ ποὺ γινόταν ὁ Μιθιδρατικός πόλεμος· ρήμαξαν τὰ ἱερὰ και πῆραν στολίδια ποὺ ἔξιζαν χίλια τάλαντα. Καὶ ἦταν τὸν

ρίσει στὴ γαλήνη τοῦ σπιτιοῦ.

(Ὡ! νὰ ξεπλώσω, νὰ ξεπλώσω στὸ κρεβάτι μου, νὰ ζεστοτυλιχθῶ, νᾶναι κλεισμένα τὰ παράθυρα, κλειστὲς κ' οἱ πόρτες, νὰ μὴ ἀκούω τίποτα, νὰ μὴ βλέπω τίποτα και νᾶρθεῖ ὁ ὕπνος, ὁ ὕπνος νὰ πέσει ἀπάνω μου νὰ με σκεπάσει, τὰ σεντόνια.

Τὰ χῶματα κ' οἱ μυρωδιὲς τῆς γῆς με πονοῦνε, μέσα μου ζυπνοῦνε ὀλόκληρον δίχτι ἀπὸ πλοκαμοῦς ἀνατριχίλας και ντρέπομαι και κοκκινίζω.

Ὡ! πότε νὰ πάμε σπῖτι, νὰ σφίγγω ἀπάνω στὰ στήθια μου τὰ χέρια τοῦ Ὁρέστη νὰ μὴ φοβῶμαι τίποτε και νὰ ξεπλώσω και νὰ κοιμηθῶ... Ὡ! ὕπνε! ὕπνε!)

Εἶχανε φτάσει πιά στήν ὁξώπορτα τοῦ νεροταφείου, ὅταν ἄξαφνα θωροῦνε νᾶρχεται ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου κι ὡς νὰ τὸ δοῦνε νὰ βρισκεται μουγγρίζοντας μπροστὰ τους, ἕνα αὐτοκίνητο—(σὰν ὄνειρο, σὰν ὄνειρο, τᾶβλεπε αὐτὰ ἡ Χρυσούλα).

Ὁ λακὲς κατέβηκε κι ἀνοιξε τὴν πορτίτσα, ἕνα πύδ μικρούλιον, καμαρωτό, φάνηκε, ἀστραγάλοι πορευότατο μέσ' ἀπὸ τίς τρυπητὲς μεταξόμαυρες κάλτσες, ἕνα σὰν ἀνοιγόκλεισμα τρομαχμένων ματιῶν γοργοφανερώμα ποδιῶν—ἀπὸ τὰ γοργοφανερώ-

καιρὸ ἐκεῖνο τὰ προσκυνήματα τῆς Σαμοθράκης παρά ποτε καλλίτερα στολισμένα.

Τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ποιητὲς και μυθογράφοι γράφουν γιὰ τοὺς Καβείρους τῆς Σαμοθράκης, ὁ Καλλίμαχος, ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρέδιος, ὁ Μνασέας ἀπὸ τὰ Πάταρα και ἄλλοι. Ἄλλοι πάλι γράφουν εἰδικὰ συγγράμματα και δηγοῦνται κάθε παράδοση και τὴν ἱστορίαν ὅλη τοῦ νησιοῦ, ὁ Καλλίστρατος, ὁ Πολέμωνας και ὁ Ἰδομενέας.

Ἦρθε ὁ καιρὸς τῶν Ρωμαίων και ἡ Σαμοθράκη ἔγινε και γι' αὐτοὺς ἐθνικὸ προσκύνημα, γιατί οἱ ἱερωμένοι τῶν Καβείρων με σκοπὸ πολιτικὸ ἔλεγαν μ' ἐπιμονὴ πὺς οἱ Πενάτες τῆς Ρώμης ἦταν κῶτοι οἱ ἴδιοι οἱ θεοὶ τῆς Σαμοθράκης και ὅτι τοὺς ἔφερε ἀπὸ τὴ Σαμοθράκη στήν Τροία ὁ Δάρδανος και ἀπὸ κε στὴ Ρώμη ὁ Αἰνείας. Ἀμέτρητοι εἶναι οἱ Ρωμαῖοι προσκυνητὲς στὰ ἱερὰ τῶν Μεγάλων Θεῶν και οἱ ἐπίσημοι Ρωμαῖοι καλλίτερα είχαν νὰ μνηθοῦν στὴ Σαμοθράκη παρά στὰ Ἐλευσίνεια. Ὁ Μάρκελλος ἀφιέρωσε πλούσια δῶρα, ζωγραφιὲς και ἀγάλματα παρμένα ἀπὸ τὸ ρήμαγμα τῶν Συρακουσῶν. Ἀένε πὺς εἶχε μνηθῇ και ὁ Κικέρωνας. Ὁ Βοκόνιος τὸν καιρὸ τῆς ἐπιστρατείας τοῦ Δούκουλλου ἐνάντια στὸ Μιθριδάτη, ἀργαπέρησε τόσο στὴ Σαμοθράκη γιὰ νὰ δῇ τὴ χρονιάτικη μεγάλη τελετὴ και νὰ μάθῃ τὰ μυστήρια, ποὺ με τὴν ἀργητα αὐτὴ ὁ βασιλεὺς τοῦ Πόντου κατὰφερε και ἔξφυγε.

Στὰ 18 μετὰ τὸ Χριστὸ ὁ Γερμανικὸς σκόπευε νὰ πάγει νὰ μνηθῇ, μὰ ἡ κακοκαιρία και οἱ μανιασμένοι ἀνεμοὶ τὸν ἐμπόδισαν νὰ πατήσῃ τὸ πόδι του στὸ νησί. Ὁ Διδάκιος ἀναφέρει πὺς στὸν καιρὸ του ἀκόμα γίνονταν ταχτικά τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης.

Ἄντρες, γυναῖκες και παιδιὰ, αἰῶνες ἔτρεχαν στὴ Σαμοθράκη νὰ μάθουν τὰ μυστικὰ τῶν Μεγάλων Θεῶν, και νὰ μποροῦν με τὴ βοήθειά τους νὰ ἀσφαλιστοῦν γιὰ πάντα ἀπὸ κάθε ἀφανισμό.

Ἦταν στὴ Σαμοθράκη και τὸ μαντεῖο τῶν Καβείρων και ἄλλων θεῶν ἱερὰ. Σὲ μία ἀπὸ τῆς ἀμέτρητες σπηλιὰς τοῦ νησιοῦ, στὸ Ζηρύνθιον ἄντρον ἀφιερωμένο στήν Ἐκάτη, θυσίαζαν μυστικὰ τὴ νύχτα σκύλους στὴ θεά. Οἱ νησιώτες λάτρευαν και φανερὰ τὴ Δημήτρα στὸ λιμάνι κοντὰ ποὺ λεγόταν Δημήτριος λιμὴν, και τὸν Ἑρμὴ Σάο ἡ Σῶκο, και τὸ Δία στίς ψηλὲς κορφὲς τοῦ νησιοῦ,

ματὰ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἀρῆνουν τὰ κορμιὰ τῶν ἐφήβων νὰ ἡτυχᾶσουν ὅλη τὴ νύχτα—κ' ἐπειτα τὸ φροῦ φροῦ τοῦ μεταξένιου μαῦρου φουστανιοῦ, ποὺ τὰ σκέπασε ὅλα—ἀγκυλιάζοντάς τα.

Ὁ Ὁρέστης τινάχτηκε δυὸ τρία βήματα μπροστὰ, τὸ κορμί του ὅλο ἔτρεμε. Δὲν πρόφτασε νὰ σκεφτεῖ, δὲν πρόφτασε νὰ φωνάξῃ: «Ὁρέστης ἡ Χρυσούλα. Ἦθελε, μὰ δὲν μπορούσε και θάπεφτε ἂν δὲν τὴν ἔπιανε ἀπὸ τὸ χέρι ὁ Γοργίας.

Ἀκκοῦμπησε στὸν τοῖχον κ' ἔσφιγγε τὰ χέρια τῆς· τὸ ἕνα με τ' ἄλλο και τὰ νύχια τῆς κερφωόντανε στὴ σάρκα τῆς και τὰ μάτια τῆς ὀλκνογιμένα κυτᾶζανε—ὦ! νὰ σκύψῃ, νὰ κᾶμει δυὸ δίπλες τὸ κορμί τῆς και με τὸ κεφάλι μπροστὰ νὰ χυθεῖ και νὰ ξεφύγῃ, μὰ δὲν μπορούσε. Εἶτανε ριζωμένη στὸ χῶμα, ἀκκομπισμένη σύγκορμα, σὰν περιπλοκάδα, ἀπάνω στὸν τοῖχον τοῦ νεκροταφείου και κύταζε...

(Μὴν εἶταν ὄνειρο; μὴν εἶταν ὄνειρο; Ὅλα περνοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ἀνάια κι ἀπόκοσμα και θαμπὰ—ὦ! νὰ μπορούσε νὰ μεταπνίσῃ και ν' ἀλαφρώσει ἀπὸ τ' ὄνειρον τὸ μολυβένιο ποὺ θᾶπερτε ἀπὸ τὰ φύλλα κάποιος καταρραμένης συκιάς!)

Εἶτανε, λέει, στὸ νεκροταφεῖον Μονπαρνὰς με τὸν

τὸν πρόγονο τῶν ντόπιων κατοίκων καὶ τῶν ἡρώων ποὺ τοὺς φανέρωσαν τὰ μυστήρια.

Ἀπ' αὐτὰ οἱ τωρινοὶ νησιώτες τίποτε δὲ θυμοῦνται, τὰ ξέχασαν ὀλότελα ὅλα. Καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν τὰ ρίξανε στὰ καμίνια καὶ τὰκαμαν ἀσέβστη γιὰ τὰ στίγια τους.

(Ἀκολουθεῖ)

ΙΔΑΣ

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΡΙΟ Γ. ΧΑΣΙΩΤΗ

Κύριε,

Μοῦ κάματε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ στείλετε τὸ βιβλίο σας «Ἡ Γλῶσσα τοῦ Ἑλλήνου», χωρὶς ἄλλο γιὰ νὰ μὲ τραβήξετε μὲ τὸ μέρος τῆς καθαρεύουσας ποὺ διαλαλεῖτε, καὶ μπορεῖ μαζί καὶ γιὰ νὰ μοῦ δώσετε ἀφορμὴ νὰ τιμῶσω καθὼς τοὺς πρέπει ὅλα ὅσα ἀνφέρετε στὸ βιβλίο σας ποὺ εἶναι τόσο σωστὰ καὶ μὲ τόση δεξιότητὴ τὰ μεταχειρίζεστε.

Σας εὐχαριστῶ γιὰ τὸ χάρισμα. Ἄν καὶ δὲν εὐτύχησα νὰπολλάψω ἀπὸ κεῖνο τοὺς καρπούς ποὺ ἐλπίζετε, πάντα μοῦ κίνησε ζωὴν τὴ φροντίδα καὶ μὲ φώτισε ἀπάνου σὲ κάποια συζητητικὰ συστήματα ποὺ μοῦ εἶναι κάπως ἀσυνήθιστα.

Τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου σας μοῦ προξένησε καψικία ξαφνίσματα πολὺ πολὺ παρὰ ξένα. Ἐμαθα χωρὶς νὰ τὸ περιμένω πὼς ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἐννοημένη, φυσικὰ, καὶ μιλημένη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὅλους τοὺς καλοκαθεμεμένους. Ἰσαμε τὰ τώρα φανταζόμουν—πλανεμένος ἀπὸ κακοὺς συγγραφίκες, πὼς, ἔφαν, οἱ τύποι ο βασιλεὺς, τοῦ βοσιλέως, τοῖς βοσιλεῦσιν, εἶναι τύποι μιᾶς νεκρῆς γλώσσας, ποὺ μαθαίνεται στὸ σχολεῖο· μὰ πὼς μέσα στὸ στίγιό λένε ο βασιλιάς, τοῦ βασιλιά, στοὺς βασιλιάδες· ὅμοια καὶ σ' ἐμὰς ἐδῶ· στὸ σχολεῖο μαθαίνουμε νὰ κλίνουμε *res publica, rei publicae* λατινικὰ· μὰ γαλλικὰ ὅμως γράφουμε *la république*. Ἐμαθα πὼς τὸ πρόγραμμα τοῦ Βηλαρά δὲν εἶτανε τὸ ἴδιο μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ψυχάρη, πὼς ὁ «Θάνατος τοῦ Παλληκαριοῦ» τοῦ Παλαμά εἶναι ποίημα, γραμμένο σὲ ἀκανόνιστὴ γλῶσσα, πὼς ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Ρακίνας κάμανε ποιήματα στὸ εἶδος τῆς Βατραχομουμαχίας, καὶ ἄλλα πρά-

ματα, ἕνα σωρὸ, καινούρια, ποὺ φέραν ἀνακάτωμα στὶς γνώμες μου τὶς πρωτινές.

Τὸ εὐτύχημα εἶναι ποὺ θυμήθηκα πὼς εἶχα διαβάσει τὸ «Θάνατος τοῦ Παλληκαριοῦ» σὲ λαμπρὸ πεζὸ λόγο, τὴν ἐξυπνὴ καὶ διασκεδαστικὴ κατάδική τῆς καθαρεύουσας μέσα στὸ Βηλαρά, καὶ πὼς μέσα στὰ ἔργα τοῦ Κορνήλιου καὶ τοῦ Ρακίνα δὲν εἶχα βρῇ τὸ παραμικρὸ σημάδι ἀπὸ τὴ Βατραχομουμαχία. Τότε ἄρχισα νὰ ὑποπτεύω πὼς δὲν εἶσαστε σωστὰ πληροφορημένοι καὶ πὼς τὰ ἐπιχειρήματα σας δὲ θὰ εἶχαν ἐπιστημονικὴ ἀξία.

Κι ἀπὸ τὴν ὑπόψια πέρασα στὴ βεβαιότητα ὅταν εἶδα μὲ τί τρόπο μεταφράζετε καὶ ξηγάτ' ἕνα κομματι ἀπὸ τὸ ἄρθρο μου γιὰ τὰ «Γράμματα» τοῦ Παλαμά. Ἐγραψα: «Ἡ γλωσσικὴ προπαγάντα τοῦ Μιστράλ καὶ τῶν ἄλλων Φελέμπρηδων εἶναι δουλειὰ ἀντιδραστικὴ τοῦ Ψυχάρη καὶ τῶ δημοτικιστῶν εἶναι δουλειὰ προοδευτικὴ». Μεταφράζετε: «Ἡ προπαγάνδα τοῦ Μιστράλ καὶ τῶν Φελέβρων δὲν εἶναι ἔργον ἀντιδράσεως...» Αὐτὰ τὸ δὲν ἀριστουργηματικὰ δείχνει τὴν καλὴ σας πίστη· μόνον ἕνα ψεγάδι ἔχει, πὼς ἐκφράζει τὸ ἀντίθετο ἐκείνου ποὺ λέει τὸ κείμενο.

Μὰ καὶ τὸ νόημα ποὺ δίνετε τοῦ κομματιοῦ μου δὲν εἶναι λιγότερο ἐξυπνὸ ἀπὸ τὴ μεταφράσή του. Βλέπω μολαταῦτα πὼς δὲν εἶναι περιττὸ νὰ σὰς πῶ καὶ ὁ ἴδιος τί ἐννοῶ· τοῦλάχιστον ἡ δική μου ἡ ἐξήγηση ὅλῃ τὴν ἀξία πὼς εἶναι ἡ αὐθεντικὴ. Ἦθελα νὰ πῶ καὶ εἶπα πὼς ἡ προσπάθειά τῶν *Freilires* γιὰ τὴν ἀνάσταση τῆς προδιγγραμμένης γλώσσας εἶναι ἀνώφελη, ἂν ἔχῃ θλιβερὰ, γιὰτὶ ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ ἐγκαταστήσῃ μέσα στὴ Γαλλία μιὰ ἐπικίνδυνη διγλωσσία, ἐκεῖ ποὺ τῶ δημοτικιστῶν ἡ ἐπιχειρήσιμη εἶναι χρήσιμο ἔργο καὶ ἀπαραίτητο, γιὰτὶ σκοπὸ τῆς ἔχει τὴν κατάργηση τῆς τερατικῆς διγλωσσίας ποὺ ρημάζει τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐπίσημη καθιέρωση τῆς μόνης καὶ ἀληθινῆς ἐθνικῆς γλώσσας, τῆς δημοτικῆς, ποὺ ἐσεῖς, τόσο φίνα, μαλαρῇ τὴ λήτε.

Ἐκρινα, κύριε, καλὸ νὰ σὰς δώσω τὶς ἐξήγησες τοῦτες μὲ τὴ βεβαίωση τῆς ξεχωριστῆς μου ὑπόληψης

EUGENE CLÉMENT

Γ. Γ. Διαβάστε καλὰ τὸνομά μου, καθὼς τὸρ-θογράφω. Κι ἂν ἀκόμα θελήσετε νὰ καταγίνετε μ' ἐμένα, θὰ μὲ ὑποχρεώσετε νὰ μὴ μὲ ξαναπῆτε *Κλερμάν*.

Ὁρέστη καὶ τὸ Γοργία. Καὶ στεκότανε στὸ κατώφλι. Κι ὤρμησε μὲς ἀπὸ τὴ θολούρα πέρα τοῦ ἀτέλειωτου δρόμου ἕνα αὐτοκίνητο καὶ ὡς τὴν εἶδε, ἤρθε καὶ σταθῆκε μουγκρίζοντας μπροστὰ τῆς. Ἡ πορτίτσα τοῦ ἀνοίξε καὶ νευρικὰ καὶ χλωμὰ πῆδησε κάτω—Θέ μου! μὴ δὲν εἶναι ὄνειρο; —Ἐκείνη, ἡ Ἀλλή, ἡ Νόρα! ἡ Νόρα!

Ὅλο τὸ κορμὶ τῆς Χρυσούλας σείστηκε, σὰν ἕνας λυγμὸς ὅλο. Ἄνοιξε τὰ μάτια τῆς τὰ μεγαλωμένα ἀπὸ τὸν τρόμο καὶ κύταξε. Ὡ! εἶταν Ἐκείνη! Ἐκείνη!—πότε ἤρθε, πότε πάλι γύρισε, θὰ τῆς τόνε ξαναπάρει γιὰ πάντα, γιὰ πάντα τώρα. Μέσα στὰ χέρια τῆς Μοῖρας δὲ βλέπω τίποτα πιά λευκὸ, τίποτα πιά λευκὸ γιὰ Σένα, Χρυσούλα!... Ὡ! πὼς πετιοῦνται ξανά ἀπὸ τ' ἀνταρμένα βάρη τοῦ ὀρίζοντα, σὺννερο βαρὶ καὶ ἀτέλειωτο ἀπὸ ἀρίφνητα κοράκια, οἱ μαῦρες-μαῦρες νύχτες πάλι!..

— Μὴν κάνετε ἐτσι... Πὼς τρέμετε;.. Μὴν τρέμετε... Ἦσαν χάσκατε... τῆς ἔλεγε καὶ τῆς ξανάλεγε ὁ Γοργίας καὶ τῆς χάδευε τὸ χέρι.

Κ' ἐκείνη τὸν κύταξε ξαφνισμένη πὼς βρέθηκε κοντὰ τῆς, τί τρέχει, ποὺ εἶτανε;

— Δὲν τρέμω... Δὲν ἔχω τίποτα... Εἶμαι ἡ-συχν... Γιατὶ νὰ τρέμω; Βλέπετε, δὲν τρέμω.

Κ' ἔτρεμε ὅλη. Καὶ κύταξε. Κύταξε τὸν Ὁρέστη ποὺ χλωμὸς προχωροῦσε...προχωροῦσε... Ἀ! καὶ νῆαιταν μπορετὸ νὰ τόνε σταματήσει, μὰ δὲν μποροῦσε, τὰ γόνατά τῆς εἶσαν λυμένα καὶ ἂν δὲν ἀκουμποῦσε στὸν τοῖχο θάπεφτε. Ὅλη τῆς ἡ δύναμη εἶτανε μαζεμένη στὰ μάτια καὶ ἔβλεπε. Ὅλα τὰ βλεπε. Ἐκείνη εἶχε σταθεῖ μπροστὰ στὸ αὐτοκίνητό τῆς καὶ τὸν περιμένε. Καὶ χαμογελοῦσε. Τὸ κορμὶ τῆς μ' ὅλη τοῦ τὴ λιγνότη καὶ μ' ὅλη τοῦ τῆ χλωμάδα, φαινότανε εὐτὺς ἀσταλοδύναμο καὶ ἀχόρταγο καὶ τὰ μάτια τῆς τ' ἀγέλαστα ποὺ τὰ βαθιοπερικύκλωνε ἕνα μεγάλο γαλάζιο στεφάνι—καί-γανε. Τὸ πρόσωπό τῆς ὅλο—ρόδο χλωμὸ πὺ τὸ ξεχνούδιαν καὶ τὸ χαρῆκανε χέρια πολλὰ καὶ ὅπου ξεχνήσαν καὶ πνιγῆκανε, ἀπὸ τὸ πιπίλισμα τὸ πολὺ, ἀρίφνητα μελισσολόγια. Εἶχε τὴν κουρασμένη χάρη τὴν πολύξερη, ποὺ ἔχουνε τὰ χεῖλια τὰ πολυφιλημένα καὶ τὰ μάτια τὰ πολυαγρυπνημένα καὶ τὰ χέρια τὰ διάφανα, ποὺ εἶναι πάντα λιγωμένα ἀπὸ τὶς πολλὲς ἀνάμνησες.

Εἶτανε ἀσάλευτη καὶ χαμογελοῦσε. Ὁ Ὁρέστης ἔσκυψε καὶ τῆς φίλησε τὸ γαντωμένο χέρι καὶ ἀνοιγοκλείσανε τὰ χεῖλια του.

— Τί νὰ 'πε; Τί νὰ 'πε;

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα ἀρ. 8.—Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες ἀρ.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ ἀρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρέμνετε (2 ἀρ. τὴν τριμηνία) συνδρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμὴ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἑθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρόμου (Ἀκαδημία), Βουλὰ, Σταθμὸς ὑπογείου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ κιάσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας· Γ. Κολάρου καὶ Σακέτιν (ἀντίκρυ στὴ Βουλὰ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὸ συλλαλητήριον—Ἐπανάσταση μὲ καθαρεύουσα—Ὅλοι ἐπαναστάτες!—Γιὰ τὴν παιδεία μας—Οἰκονομικὴ μεταρρυθμίσ.

ΣΕΜΝΑ, ἴδουχα, σοδαρά, ἐπιδιδιτικά, Ἐγγλέζικα, καὶ δὲ θυμοῦμαστε πιά πὼς ἀλλιώτικα τὰ εἶπανε, τὰ συλλαλητήρια ποὺ γινήκανε κ' ἐδῶ καὶ στὶς ἐπαρχίες τῆς Δευτέρας. Καὶ τοὺς ταιριάζουνε ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐπίθετα. Ἄν τὰ λέγανε μάλιστα ἀντικωματικά συλλαλητήρια, τὸ ἱππέτο δὲν τοὺς ταιρίαζε περσότερο, ἀφοῦ οἱ σάνιδες, οἱ κουμπούρες, τὰ ξελαρυγγιάματα καὶ ὅλα τὰ παρόμοια πυρομαχικά, ποὺ ἀστράφτουνε καὶ βροντοῦνε σὲ κάθε κομματικὸ συλλαλητήριον, στὰ συλλαλητήρια τῆς Δευτέρης εἶχανε μείνει στὶς πολεμικὲς ἀποθήκες τους.

Τὰ συλλαλητήρια λοιπὸν πιτύχανε, ἀφοῦ γινήκανε εἰρηνικά, ὅπως τὰχανε προκεδιάσει. Γιὰ νὰ πιτύχει τώρα καὶ ὁ σκοπὸς τους, πρέπει κεῖνοι ποὺ λάβανε μέρος σ' αὐτὰ νὰ μὴ θαρρῶσουν πὼς πάει πιά, τέλειωσεν ἡ δουλιὰ τους, καὶ πὼς μποροῦνε ἀπὸ δῶ καὶ ὀμπρὸς νὰ ξεκουράζονται πᾶνω στὶς δάφνες τους. Τὸ ἐναντίον, πρέπει νὰν τὸ νιώσουν πὼς ἀπὸ δῶ καὶ ὀμπρὸς ἀρχίζει ἡ δουλιὰ τους, γιὰτὶ ἕνα συλλαλητήριον ξεχνιέται γλῆγορα καὶ περνάει στὴν

Ἡ Χρυσούλα δὲν μπόρεσε ν' ἀκούσει. Πὼς μιλοῦσαν ἐτσι, Θεέ μου! Ἡ Χρυσούλα κύταξε, ὅλη τῆς ἡ ψυχὴ μαζεμένηε στὰ μάτια τῆς καὶ ἀποκρεμάστηκε σὰ δάκρυο στὰ ματόκλαδά τῆς καὶ κύταξε: Τὰ μάτια τοῦ Ὁρέστη ὀλανοιγμένα μὲ τρόπο καὶ λαχτάρη, σὰ νὰ σκύδανε στὴν ἄκρη πανώριου γκιρμού. Τὰ μάτια Ἐκείνης, πεσμένα ἀπάνω τοῦ τόνε τρυπούσανε ἀγέλαστα καὶ σκληρὰ καὶ τὸ πόδι τῆς τὸ χτυποῦσε χάρω νευρικὰ καὶ ἀπότομα καὶ ὅλο τῆς τὸ κορμὶ σείότανε. Ὡ! πὼς ἔμοιαζε ὅλο τῆς τὸ κορμὶ σὰν πυρῶμένο σίδερο, ὅπου βαριοστενάζουνε τὰ δάκρυα οἱ δυνάμεις τῶν ἀντρῶν καὶ τοῦ κάκου πολέμουε νὰ τοῦ σθῆσουν τὴν πύρα!

(—Ὅχι, ὄχι! δὲν εἶναι ἀγάπη αὐτὴ, δὲν κάνουν ἐτσι οἱ γυναῖκες ποὺ λένε σ' ἀγαπῶ καὶ χαμλώνουνε τὰ μάτια, γιὰτὶ ντρέπονται μὴν τύχει καὶ δεῖ μέσα τους ὁ Ἀγαπημένος τὰ μυστικά τῆς σάρκας ποὺ τὴν ὥρα ἐκείνη λαμποκοποῦνε μέσα γοργοστολισμένα καὶ ἔσπρητα...)

— Βλέπετε, δὲ μιλοῦνε γι' ἀγάπη. Μὴ στενοχωρεῖστε, Χρυσούλα. Δὲ βλέπετε; Δὲ μιλοῦνε γι' ἀγάπη.

— Δὲν ξέρω... δὲν ξέρω... Ἐγὼ φοβοῦμαι... Ἦρθε... Πὼς ἤρθε; Γιατὶ νῆρθε; Μήτε χαμώγελω

ιστορία, αν κείνοι πού το κάμναν δε σταθούν με τὸ ντουφέκι, νὰ ποῦμε, στὸ χέρι νὰ φωνάζουν: «Προσέχτε, γιατί δὼ εἴμαστε!»

*

ΝΑ ξέρανε ὅσοιτο ὅλες κείνες οἱ χιλιάδες λαὸς πού μαζωχτήκαν στὸ Πολύγωνο τί θέλουνε καὶ τί ζητάνε; Λαϊκὴ ἐξέγερση. Πολυκαλά. Μὰ γιὰ τί πρῶτα ἐξέγερση; Διαβάσαμε τὸ λόγο ποῦδ' ἔλεγε ὁ κ. Παπαφώτης στὸ συλλαλητήριο, διαβάσαμε καὶ τὸ ψήφισμα. Καὶ τὰ δύο πέρα στὴν καθαρεύουσα γραμένα καὶ τὰ καλομελετήσαμε καὶ ἰδρώσαμε ὅσο νὰν τὰ νιώσουμε.

Ἀλλοίμονο! Ἐπαναστάστ' με Καθαρεύουσα! Ἀξίζει νὰ γίνῃ κι αὐτὸ τὸ παράξενο στὸ καφορμαϊκό.

Καὶ μήπως στὴν Ἀθήνα μοναχά; Σ' ὅλες τις ἐπαρχίες τὰ ἴδια. Μόνο οἱ Ἐπαρχίτες γράφανε τις προάλλες τὸ ψήφισμά τους σὲ ζωντανὴ γλώσσα, μὰ τὸ ψήφισμα τῆς γράφει ὁ δημοσιογράφος Στ. Σταματίου πού δὲν καρτεροῦσε νὰ βγοῦν οἱ ἐξωμωμένοι στὸ Γουδί γιὰ νὰ παναστατήσουν.

*

ΕΠΙΠΛΑΣΤΑΤΗΣ κι ὁ Μιστριώτης, ἀφοῦ καὶ ἡ ἀφεντιά του πήγε εἰς Δευτέρα στὸ Πολύγωνο. Ἐπαναστάτης κι ὁ Καζάκης. Ἐπαναστάτης κι ὁ δεινὸς δάσκαλος κι ὁ τῆς βουλευτής. Μὰ ἀφοῦ ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι ἐπαναστατοῦν, ἐναντίον ποίαν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἐπαναστατοῦμε;

Ὅλοι, βλέπετε, σήμερον πέρα πέρα, καλοὶ κακοί, ζήτων τὴν ἐπανάσταση. Κ' ἔτσι πιά ἡ ἐπανάσταση παύει νὰναι ἐπανάσταση ξαναγεννημένη, καθὼς τὴ λένε, καὶ γίνετα ἐπανάσταση «μετανωμένη», καθὼς καὶ εἶναι. Σῶνε μοναχὰ ὁ μετανωμένος μας νὰναι ἀληθινὸς καὶ νὰ μὴν ξεθυμάνῃ γρήγορα.

*

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ τῆς Δευτέρας χαρίζει κ' ἕνα παραγράφκι του, τόσο δά, γιὰ τὴν παιδείαν.

«Διαμαρτυρεῖται, λέει, κατὰ τῆς σημερινῆς τῆς πολιτείας ἀδιαφορία: περὶ μορφώσεως κλήρου καὶ πρακτικώτερας δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τῶν δύο τούτων ἰσχυροτάτων παραγόντων τοῦ προόδου (1) τοῦ ἔθνους».

Ἀφοῦ παραδέχεται κείνος πού σύνταξε τὸ ψήφισμα τὴν παιδείαν μας γιὰ ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο ἰσχυροτάτους παράγοντες κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἔπρεπε νὰ ἐπιμείνῃ περισσότερο σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ νὰν τοῦ δώσει τὴν πρώτη πρώτη θέση στὸ ψήφισμα.

Ἔτσι πού τὸ παραρτήσανε τὸ παραγράφκι αὐτό, ἀνάμεσα στίς φυλακὲς καὶ στὴν τοκογλυφία (ὁ παραπάνω παράγραφος μιλάει γιὰ τίς φυλακὲς καὶ ὁ παρακάτω γιὰ τὴν τοκογλυφία) δεῖχνουνε πὺς δὲ δίνουνε κυρίως μεγάλη σημασία στὸ ζήτημα τῆς παιδείας, μὰ πὺς τὸ βάλανε κι αὐτό, ἔτσι γιὰ νὰ δείξουν πὺς δὲν ξεχάσανε τίποτα.

Ἡ δική μας ἡ γνώμη εἶναι, καὶ τὴ φωνάζουμε, πὺς ὅσο δὲν ἀλλάξῃ αὐτὸ τὸ περίφημο ἐκτακτὸ σύστημα, καὶ

τώρα πιά, μήτε καλοσύνη. Πόσο ὁμορφα περάσανε οἱ μῆνες πού δὲν εἴτανε ἐδῶ! Καὶ πόσο γλήγορα! Ὡμέ! Ὡμέ! φοβοῦμαι, θὰ μοῦ τὸν πάρει πάλι!

Τρόμαξε. Ὁ Ὁρέστης γώρα σκύφτει καὶ τῆς μιλεῖ. Πόσο εἶναι χλωμός! Πόσο εἶναι χλωμός! Ἐκείνη τὸν κυτᾶει, δαγκώνει τὰ χεῖλιά της, λέει μιὰ λέξη κ' ὕστερα πάλι σωπαίνει καὶ χαμογελά. Ἐάφνου θάρρεψε ἡ Χρυσούλα πὺς μιλούσανε γι' αὐτή. Θέλανε νὰ τὴ σκοτώσουν. Καὶ κρυφομιλούσανε. Πὺς νὰ τὴ σκοτώσουν; — Μὲ τὸ μαχαίρι, ἔλεγε ἡ Νόρα. — Μὲ τὴν ἀγάπη, ἔλεγε ὁ Ὁρέστης, πὺς σκληρὸς κι ἀνήμερος. Μὲ τὴν ἀγάπη. Καὶ δὲ συμφωνοῦσαν.

— Φοβοῦμαι! Φοβοῦμαι!

Μαζεύτηκε στὸν τοῖχο κι ὁ Γοργίας τῆς πῆρε τὸ χέρι κ' ἤθελε νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ δὲν ἔξερε τί νὰ πῇ.

— Σῶπα... σῶπα, Χρυσούλα. Δὲ βλέπεις πὺς κυτᾶζονται σὰν ἐχθροί;

Τὰ χεῖλιά του τὸ λέγανε, μὰ τὰ μάτια τοῦ Γοργία θωροῦσανε πεισματάρικα καὶ μὲ κάποια δυσκολοξεδιάλυτη εὐχαρίστηση κάποιες εἰκόνες. Ναι, ναι, εἶναι ὁ Οἰδίποδας ὁ ὁμορφος λεβέντης μὲ τὸ κόκκινο αἱματωμένο κῆντρο πού ξεκίνησε νὰ κατα

χίλιες ἐπανάστασεις νὰ γίνοντε δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ μᾶς ἀλλάξουν.

*

ΩΣΤΟΣΟ ὁ κ. Εὐταξίας, λένε, κατὰ λογαριάζει νὰ κάνῃ. Θὰ καταργήσῃ δηλ. τὰ Σκολαρχεῖα καὶ θὰ κάμῃ Γυμνάσια μὲ περισσότερες τάξεις καὶ Ἡμεγυμνάσια ἢ Λύκεια μὲ λιγότερες. Ἔτσι θὰ λιγοστεύουν οἱ δασκάλοι καὶ θὰ γίνῃ ἀρκετὴ οἰκονομία στὰ ἔξοδα.

Αὐτό, θαρροῦμε, λέγεται οἰκονομικὴ μεταρρύθμιση— μὰ κάποια ἄλληνη μεταρρύθμιση πὺς βαθιά καὶ πὺς σοβαρὴ ἀποζητάει σήμερον ἡ Παιδεία μας. Κι ἂν ἀντὶ νᾶναι ὁ Γ. Πουργὸς τῆς Παιδείας ὁ κ. Π. Ζαῖμης, εἴτανε ὁ κ. Παναγιωτόπουλος, θὰ τὴν ἐνωθε αὐτὴ τὴ μεταρρύθμιση, ἴσως καὶ θὰ τὴν πιτύχαινε.

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ

Ψηλά στὰ γαλανόλευκα
τοῦ οὐρανοῦ παλάτια
μ' ἀνέβασαν, ἀγάπη μου,
τὰ δύο σου μαύρα μάτια.

Μ' ἐφέραν σὶν ἀφάνταστο
τῆς εὐτυχίας θρόνο
τὰ βελουδένια μάτια σου
μὲ μιὰ ματιὰ τους μόνο.

Ἀθήνα.

ΛΙΑΙΚΑ ΑΘ. ΜΠΕΤΣΙΚΑ

ΣΥΣΤΑΙΝΟΥΜΕ

τὸ Βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Λουκά Γ. Χατζηλουκά (Ἀθήνα—δδὸς Σταδίου 34). Ἀγοράζει βιβλία καὶ βιβλιοθήκες κ' εἶναι τὸ ἀρχαιότερο στὸ εἶδος του. Ἰδρύθηκε στὰ 1889 κ' ἐκδίδει ταχτικὰ κάθε χρονίᾳ καταλόγους, πού τοὺς στέλνει χάρισμα σ' ὅποιον τοὺς ζητήσει.

ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως

Α Κ Α Δ Η Μ Ι Α

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ καὶ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Ἐν Ἀθήναις (Πλατεῖα Κένιγγος)

Ἐγκειμένη διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Ἰουλίου 1894

Β. Δ. Σχολαὶ τεχνικῶν σπουδῶν ἀνώτεροι:

ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΓΕΩΡΓΙΚΗ,

ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΗ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Φοίτησις διετής.

Ἐνταῦχος μαθημάτων τῆς 15 Σεπτεμβρίου.

Πρόγραμμα ἀποστέλλεται δωρεάν.

Γίνονται δεκτοὶ μαθηταί.

χτήσει τὴ ζωή... Καὶ εἶναι ἡ Σφίγγα πού στέκεται στὰ στενορύμια τῆς νύκτος—ὦ! γιατί νᾶναι τόσο ὁμορφὴ! γιατί νᾶναι τόσο ὁμορφὴ!—κι ἄλλοι τοῦ πού θὰ τὴ συναντήσῃ, κι ἄλλοι τοῦ πού δὲ θὰ μποροῦν νὰ λύσῃ τὸ σφιχτοτυλιγμένο μυστήριον τῆς ζωῆς της καὶ νὰ κυριαρχήσῃ τὴν ἀνυπότακτὴν ὁρμή των λαγώνων της.

— Ὡ! πὺς τὸν κυτᾶει! πὺς τὸν κυτᾶει! φώναξε τὴν ἡ Χρυσούλα τρομαγμένη.

— Ναι, ναι, εἶναι ὁ ὁμορφος Λεβέντης κ' εἶναι κ' ἡ Γυνίκα καὶ στέκεται ἀνάμεσά τους τὸ φριχτὸ Μυστήριον τῆς Σάρκας.

— Πὺς τὸν κυτᾶει! πὺς τὸν κυτᾶει!

Ἔλεγε τώρα κι ὁ Γοργίας καὶ τὴν ψυχὴ του τυραννοῦσανε παράξενες ἀνατοχίλες. (Ὡ! θάτανε ἀπὸ τίς γυναῖκες ἐκεῖνες πού ἂν μείνεις μόνος μαζί μὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς κ' εἶναι δωμάτιο μικρὸ καὶ κατεβασμένες οἱ κουρτίνες καὶ ἀπλωσὲς ἀπάνω σου τὰ μπράτσα τῆς τῆς χλωμῆς καὶ δυνατῆς—ὦ! πὺς τρίζουσε τὰ δύστυχα κορμάκια των πᾶρα πολὺ ἄγουρων ἐφήβων, μέσα σὲ τίτοιες ἀγκαλιές!—θὰ σὲ περιχύνε ἕνας φόβος τρελὸς καὶ ἔκτρες νὰ παραμερίσεις τίς κουρτίνες καὶ ν' ἀνοίξεις τὸ παράθυρο τρέμοντας μὴ σὲ προφτάσῃ καὶ ὁ σκοτεινὸς στὸ δρόμο

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

ΙΕ'

ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΜΝΟ

— Νὰ σᾶς τὰ πῶ λοιπὸν, παιδιὰ μου, μιὰ καὶ καλὴ (ἀρχίσε ὁ γέρος) στὸν τόπο μου οἱ δικοὶ μας σηκώθηκαν καὶ δὲ σηκώθηκαν. Ἐκαμαν τὴ δουλειὰ τους μισή. Αὐτὲς οἱ μισὲς οἱ δουλειὲς εἴταν πού μᾶς ἀφάνησαν τότες.

Εἴμουν δέκα μηνὼ νοικοκύρης, κ' ἡ Χριστίνα μου εἶχε στὴν ἀγκαλιά της τὸ πρῶτο της, ἀχ, καὶ τὸ στερνὸ της! Μήτε χωράφι εἶχαμε μήτ' ἀμπέλι. Σερμαγιά μας εἴταν ἡ βαρκοῦλα μου καὶ τὰ δίχτυα μου. Πρὶν ἄκμα νὰ λευτερωθῇ ἡ Χριστίνα πέρασαν κι ἀπὸ τὸ χωριὸ μας καὶ μάζευαν οἱ δικοὶ μας ἔτι μποροῦσαν. Ἐδινε ὁ καθένας ἔτι εἶχε. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπὸν τὴν βάρκα μου, κ' ἔμεινα μὲ τὰ δίχτυα, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα πὺς ἔρθε ἡ ὥρα μας καὶ θὰ δοῦμε καὶ μεῖς ἄσπρη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκοῦλα σὰν ἔφευγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιὰ γολέττα, καὶ τῆς φωνάζαμε «στὸ καλὸ». Ἐπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκεῖνες, τὸ ξέρω. Μὰ τί κατάλαδες πού βρεθήκαμε ἔρμιοι καὶ μοναχοὶ σὰν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή! Τὰ ἴδια τῆς Χίος, μόνο κατὰ μικρότερα.

Πήραμε ὅλοι μας τὰ βουνά. Εἴτανε νύχτα, καὶ τρέχανε σὰ λυσσασμένοι κατόπι μας. Μὰ μεῖς ξέραμε τὰ κατατόπια, κι αὐτοὶ δὲν ἔξεραν. Κ' ἔτσι γλύτωσαν πολλοί, ἀν καὶ τὸ χωριὸ μας ρημάχτηκε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν εἶχα. Ὅτι περάσαμε ἀπὸ κατὰ σπαρτὰ σκύδοντας καὶ πήραμε τὸ βουνὸ, ἀρχίσε νὰ κλαίῃ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά της Χριστίνας! Τί νὰ κάμουμε τώρα! Βύξαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου, δὲ σῶπαινε τὸ μωρὸ!—Φράξε τὸ στόμα του, σφίξε τὸ στὴν ἀγκαλιά σου, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ χαθῆκαμε! Πάλι τοῦ κάκου! Τὸ παιδί ὅλο τσίριζε.

— Αἰ, νὰ σοῦ πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἡ αὐτὸ θὰ πάῃ, ἡ ὅλοι μας. Κάμα τὸ σταυρὸ σου, καὶ πέτα το στὸν γκρεμνὸ! Γλήγορα γιατί πλάκωσαν! Νὰ, γύρισε νὰ τοὺς δῇς ἐκεῖ κάτω. Σφίξε τὰ δόντια σου, καὶ στὸν γκρεμνὸ.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 352 φύλλο.

νὰ φωνάζεις: Βοήθεια! μὲ πνίγουνε! μὲ πνίγουνε!) Ὁ Ὁρέστης ἔσκυψε πὺς χλωμὸς τώρα καὶ τῆς ξαναφίλησε τὸ χέρι. Κ' ἐκείνη γρήγορα-γρήγορα, χωρὶς οὔτε κἂν νὰ καταδεχτῇ νὰ στραφῇ σὲ κάποιο πρᾶμα πού διπλά τῆς ἀναστένανε καὶ πονοῦσε καὶ τὸ λέγανε Χρυσούλα, ἀνέθηκε στὸ αὐτοκίνητό της καὶ τὸ φρού φρού ἀνάβρυνε πάλι χαρούμενο καὶ πεταχτὸ γύρω στὰ πόδια τῆς κ' ἔπειτα πάλι σῶπασε—ἀγκαλιάζοντας τα.

Τὰ γυαλινὰ μόνο μάτια τοῦ αὐτοκινήτου τὴν ὥρα πού στρεφότανε νὰ φύγῃ, κυτᾶνε ἀκριά τὴ Χρυσούλα καὶ τῆς φάνηκε ἄφνου πὺς ἡ μηχανὴ αὐτὴ κ' ἡ Νόρα μαζί, ἀπτελοῦσαν ἕνα ὄντο ξωτικό καὶ κακούργο, ἕνα μεγάλῳ πού ξεκίνησε κ' ἔρθε ἀπὸ τὰ βάθη των καιρῶν ἀχόρταγο νὰ ξεριζώσει σωρὺς τὰ τρυφερά, δλάνθιστα δέντρα καὶ τὴν καταπράσινη ἐλπίδα των ἀνυποψίαστων κάμπων.

Ἐφυγε μουγκρίζοντας—καὶ τ' ἔκουσε ἡ Χρυσούλα νὰ φοβερίζῃ πὺς θὰ ξανάρθῃ πάλι καὶ δὲ θὰ τοῦ γλυτώσῃ καὶ μ' ἕνα κίνημά του θὰ τῆς τσάκιζε, σὰν κοτσάνι λουλουδιῶν, μέσ' στὴ μέση τὸ κορμί.

Ὁὐ! οὐ! οὐ! Ἐγὼ 'μαι πὺς στερεὴ ἀπὸ σένα καὶ πὺς δυνατὴ καὶ θὰ σοῦ σπᾶσω τὴ ζωὴ καὶ θὰ

Πέτα το, σου λέω, πέτα το, σὸν γκρεμνὸ, σὸν γκρεμνὸ, γλήγορα κ' ἔρχονται, νά τους!

Αὐτὴ, ποὺ ὡς τώρα μισογύγυζε καθὼς ἔτρεχε, ἔξαφνα βγάξε: μιὰ φωνὴ ποὺ ἀντηλάλησε τὸ βουνό. Δὲ βάσταξε πολὺ ἡ φωνή. Γυρίζω νὰ δῶ, κι ἄλλο δὲ βλέπω παρὰ τὸν γκρεμνὸ! Τί ἔκαμα τότες, δὲν ξέρω· πρέπει νάπεσα κάτω ξερός· πρέπει νάμεινα ἐκεῖ πολλὴν ὥρα στὰ σκοτεινά. Σὰν ἦρθα στὸ νοῦ μου, τρομερὴ ἡσυχία σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος! Τὸ μεγάλο τὸ κακὸ εἶταν τώρα κατὰ τὸ χωριό. Ἀπὸ κεῖ ἔβγαιναν οἱ φλόγες, ἀπὸ κεῖ ἤρχονταν τὰ μουγκρητὰ τῶν θεριῶν. Κάθισα νὰ συλλογισθῶ ἂν εἶταν ἀλήθεια, ἂν ὀνειρευόμουν, ἂν εἴμουν τρελλός. Φώναξα τὴ Χριστίνα, τὴν ξαναφώναξα. Τοῦ κάκου, εἶταν ἀλήθεια! Γκρεμίστηκε ἡ Χριστίνα μὲ τὸ μωρό. Νά τοις ὁ γκρεμνός! Νά τοις τὸ βράθυρο! Τί νὰ κάμω τώρα! Ἰσως εἴ, ἡ Χριστίνα, ἰσως δὲν ἔπαθε τίποτε, ἰσως λιγοθύμησε· ὡς κάμω πῶς κατεβαίνω, νὰ δῶ, νὰ τὴν εἶδω, νὰ ζήσω ἢ νὰ πεθάνω μαζί της.

Καὶ κεῖ ποὺ ἔκαμνα νὰ κατέβω,—μπάμ! καὶ σφυρίζει ἓνα βόλι στ' αὐτό μου. Αὐτὸ τὸ βόλι μ' ἔκαμε ἔξω φρενῶν γέννηκα στ' ἀλήθεια τρελλός. Εἶχα μαζί μου μιὰ πιστόλα κ' ἓνα μαχαίρι. Ἀδειάζω τὴν πιστόλα μὲ χίλιες κατάρες, καὶ τρέχω μὲ τὸ μαχαίρι καταπάνω στὸ κορμὶ ποὺ μισόβλεπα κατὰ τὸ μέρος ἐποῦθε ἦρθε ἡ τουφεκιά. Ὡσπου νὰ πάγω κοντά του, αὐτὸς ἔπαυθη. Ὡς τόσο οἱ τουφεκιές πρέπει νάφεραν κι ἄλλους κοντά μου, γιατί ἀκούγα ἀντρίκιες κουδέντες γύρω. Τί νὰ κάμω δὲν ἔξερα. Εἶπα, ὡς κρυφτῶ σὲ κανένα δέντρο ἀπάνω. Σκάλωσα λοιπὸν σὲ μιὰν ἀγλαδίαν καὶ κρύφτηκα. Πῶς νὰ φύγω μονάχος μου, χωρὶς τὴ Χριστίνα! Πρέπει νὰ τὴ βρῶ, ἔλεγα, καὶ θὰ τὴ βρῶ. Κάπου θὰ κοίτεται λιγοθυμημένη. Μιὰ νὰ γλυκοφέξω καὶ θὰ τὴ βρῶ.

Τρομερὴ κι ἀτέλειωτη νύχτα! Κάθουσαν ἀνάμεσα στ' ἀγλαδοκλαδὰ, καὶ τοὺς ἔβλεπα καὶ περνούσανε δυὸ δυὸ καὶ τρεῖς τρεῖς, πότε τοῦρκοι, πότε δικοί μας. Ὅλες τίς κατάρες κι ὅλες τίς προσευκὲς τίς ἀκούσα κείνη τὴ νύχτα. Κατάντησα σὰ μεθυμένος. Φάντασμα θαρροῦσα πῶς εἴμουν. Δὲν τὸ πίστευα πῶς εἴμουν ἐγὼ, πῶς ἔπαθα τίποτε.

Πήδηξα κάτω ἄμα γλυκοφέξε. Ψυχὴ πὰς τώρα τριγύρω. Μήτ' ἀπὸ τὸ χωριὸ δὲν ἤρχονταν κανένα βουνετό, καθὼς τὴ νύχτα. Ἀρχίζαν καὶ κελαϊδοῦσαν τὰ πουλιά σὰ νὰ μὴν ἔτρεφε τίποτε. Πήγα πρὸς τὸν γκρεμνὸ. Σὰν τὸ γίδι κατέβηκα. Κατεβαίνοντας

τὴν κάμω χίλια κομμάτια καὶ θ' ἀπομείνει δικός μου, δικός μου. Οὐ! οὐ! οὐ!...

VII

Τὰ χεῖλια τοῦ Ὁρίστη τὴν ὥρα ποὺ γύριζε στὴ Χρυσούλα τρέμανε, καὶ τὰ γόνατά του τρέμανε, καὶ στὸ κατώφλι τῆς ψυχῆς του ἔλα τὰ ἐνστιχτὰ τῆς σάρκας, ἔξαπολυμένα τώρα ἀπὸ τὸ χαλίνωμα τοῦ ἀγανακτισμένου νοῦ, ποὺ τὰ κρατοῦσε πρῶτα σκλάβος, ὑφώνανε ἐλεύθερα καὶ δυνατὰ τὰ μπράτσα καὶ φώναζαν νὰ τοὺς ἀνοίξει νὰ μποῦνε, γιατί ἄλλως θὰ σπάσουνε τὴν πόρτα.

Ἡ Χρυσούλα εἶχε σταθεῖ τώρα ὀρθία κι ἀκουμπισμένη στὸ μπράτσο τοῦ Γοργίαν προσπαθῶσα νὰ χαμογελάσει. Τὰ χεῖλιά της σπαραχτήκανε ἀπὸ μιὰ τέτοια προσπάθεια καὶ δὲν εἶπε τίποτα, τίποτα.

Ὡ! νὰ μπορούσε νὰ τοῦ μιλήσει ἡ Χρυσούλα, νὰ τότε παρηγορήσει, νὰ τοῦ πιᾶσει τὰ χεῖρια καὶ νὰ τὰ σφίξει ἀπάνω στὰ στήθια της καὶ νὰ τοῦ πεῖ:

— Ἀγάπη μου! Ἀγάπη μου! Μὴ στενοχωριέσαι γι' αὐτούς. Εἶσαι ψηλὸς ἐσύ κ' οἱ βρισίεις τους καὶ τὰ λόγια τους δὲ σὲ φτάνουν. Κι ἐν εἰ-

κοιτάζω δυὸ ἀσπριδερά πράγματα κάτω κάτω. Μοῦ ἦρθε ζάλη, καὶ θάπεφτα δίχως ἄλλο, μόνο ποὺ πιᾶστηκα ἀπ' ἐν' ἀγριόκλαδο. Σιγὰ σιγὰ φτάνω κάτω, μὲ χεῖρια ματωμένα, φορέματα ἔσκισημένα, καρδιά μαύρη καὶ σκοτεινὴ. Δὲν τὸ πίστευα πῶς εἶταν ἡ Χριστίνα ἐκεῖνη, μὲ τὸ μικρὸ τῆς σφιγμένο ἀκόμα στὴν ἀγκαλιά της. Ἄ δὲν εἶταν ἀπὸ τὰ ρούχα της, ἂ δὲν εἶταν ἀπὸ τὸ σφιγμένο μικρὸ, ποὺ νὰ φανταστῶ πῶς ἔμαστοκυλισμένος ἐκεῖνος κι ὁ χωματισμένος ὁ βῶλος εἶταν—ἡ γυναῖκούλα μου!

Καὶρὸ δὲν εἶχα γιὰ κλάψες καὶ γιὰ μυρολόγια. Πέτρα μ' ἔκαμε ἡ νύχτα ποὺ πέρασα. Ὁ Θεὸς μὲ λυπήθηκε καὶ βρέθηκε ἓνας λάκκος κοντά μου. Τόνη μεγάλωσα μ' ἔτι κοῦτσουρα βρήκα. Καὶ σὰν τὰθαψα τὰκριδὰ μου καὶ τὰ σκέπασα μὲ χῶμα καὶ μὲ πετράδια, καὶ κατρακύλισα ἀπάνω ἀπάνω κ' ἓνα μεγάλο λιθάρι, καὶ χάραξα σταυρὸ μ' ἓνα κεραμίδι, πήρα τὰ κλαμμένα μάτια μου κ' ἔφυγα κατὰ τὰ βουνά. Παρακαλοῦσα ν' ἀνταμώσω ἕναν τους μπροστά μου, νὰ δώσω καὶ νὰ πάρω μιὰ μαχαίρι, καὶ νὰ γλύτωσω.

Ἐδῶ τὸν πήραν τὸ γέρο τὰ δάκρια. Δὲν μπόρεσε νὰ πάη ἐμπρός. Δὲν μπορούσαμε κ' ἐμεῖς πιά ν' ἀκούμε. Ἀμίλητοι ὅλοι μας, σὰ νὰ κοιτότανε λεῖψανο μπρός μας. Ὅσο γιὰ μένα, ἀνεμοζάλη τὸν πήρε τὸ νοῦ μου. . . Σὰ φέματα μοῦ φαίνονταν πῶς ὁ γελαζόμενος ὁ γέρο Βασίλης εἶτανε τέτοιος ἥρωας. . . Τοὺς ἔμαθα τοὺς ἀληθινούς ἥρωισμούς του κατόπι, τίς ἔμαθα τίς παλικαριές του, σὰν πῆδηξε κι αὐτὸς σὲ καρὰδι κ' ἔσπερνε τρόμο μὲ τοὺς συντρόφους του. . . Τί νὰ σοῦ τὰ λέγω αὐτά! Ἄνοῦξε τὴν ἱστορίαν καὶ θὰ τὰ δῆς. Ἀς σοῦ πῶ μονάχα πῶς ἦρθε μετὰ χρόνια πολλὰ στὸν τόπο μας καραδοτακισμένος ὁ γέρο Βασίλης. Κι ἀπὸ τότες δὲν ξαναγύρισε στὴν πατρίδα του παρὰ μιὰ φορά, ποὺ πήγε καὶ ἔχωσε τὰ κόκκαλα τῆς γυναίκας καὶ τοῦ παιδιοῦ του, καὶ τῆθαλε στὸ κοιμητήρι, καὶ τοὺς ἔκαμε μνημόσυνο, καὶ γύρισε πάλι πίσω, γιατί δικό του δὲν μπόρεσε νὰ ξανάδερη κανέναν.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τὰ τέσσερα τὰ κεφάλαια ποὺ ἀκολουθοῦνε θὰ πάρουμε μονάχα μερικὰ ἀποσπάσματα. Τὰ μέρη ποὺ ἀφίνουμε, ὅσο κι ἂν εἶναι ὁρεχτικά, δὲ φαίνονται πολὺ χρειζόμενα.

ΙΣ'

ΠΙΑΣΤΗΚΕ!

Κ' ἐκεῖ ποὺ καθοῦμαστε ὅλοι μας χολοσκασμένοι,

καὶ στενοχωριέσαι γιὰ μένα, μὴ στενοχωριέσαι γιὰ μένα, Ὁρίστη μου. Ἐγὼ δὲν πονῶ. Βλέπεις, ἐγὼ δὲν πονῶ. . . Πήγαινε ἐπου θεός, ἀγάπη μου. Ἐγὼ πηγαίνω σίτιι μας. Μέσα στὰ γόνατά μου θὰ σκύψω τὸ κεφάλι μου καὶ θὰ σὲ περιμένω. Ἐγὼ ἓνα μόνο θέλω. Ἐγὼ μιὰ χάρη μόνο σοῦ ζητῶ: νὰ μὴ μοῦ στενοχωριέσαι, ἀγάπη μου.

— Πάμε! Πάμε!

Ἐλεγε ὁ Γοργίαν τρομαγμένος, νοιώθοντας κι αὐτὸς ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλαια τῶν δυὸ νέων, μιὰ βρεῖα φοβέρα.

Κι ὁ Ὁρίστης μπῆκε λίγο μπροστὰ καὶ πολεμοῦσε νὰ ἡσυχάσει, νὰ συνεφέρει, νὰ ταχτοποιήσει τίς σκέψεις του—τὴν ἀπογοητεψὴ καὶ τὸ θυμὸ, τὴν ἐπιθυμία καὶ τ' ὄνειρο. Μὰ τ' ἀκροδάχτυλά του τρέμανε ἀπὸ τὸ ἀγγίγμα τῆς γυναίκας. Ὡ! τί δυνατὸ γαιτρικὸ ἀλησμόνητος καὶ τί ἔσπασμα καὶ τί ἔσπανσμα μνηστηριακὸ τὸ κορμὶ τῆς Νόρας! Μόνο στὴν τρικυμία τῆς σάρκας, θὰ βρεῖ τὴ γαλήνη τοῦ νοῦ. Καὶ θὰ ρηχτεῖ ὅλος μὲ κλειστὰ τὰ μάτια, μὲ τὸ κεφάλι μπροστὰ,—ἐτοὶ ρήχνονται οἱ βουτηχτάδες στὴ θάλασσα,—γιὰ νὰ ξεχάσει...γιὰ νὰ ξεχάσει...

Μιὰ σιωπὴ ἀπὸ μολύβι βάραινε ἀπάνω ἀπὸ τὰ

— Αἰ, ζωνάζει ὁ Ἀγγελάκος. Τρέχα, γέρο Βασίλη, καὶ πιᾶστηκε!

Ὅλοι γυρίζουμε ἀμέσως κατὰ τὴν ἀποτονιά, μερικά βήματα μακριὰ μας. Τὸ σημάδι στὰ χαλίκια εἶτανε πεσμένο, τὸ σκονιὶ τεντωμένο. Καὶ στὴν ἄλλῃ τὴν ἄκρην, ὡς εἶκοι: ὀργυιές μὲς στὸ νερὸ, ἔσπινάζονταν κάθε λίγο μεγάλη οὐρά καὶ χτυποῦσε τὰ κύματα.

Ἐρχοῦμε τίς πίκρες τῶν σφετεριῶν καὶ σηκωνοῦμαστε στὸ ποδάρι. . . Πρῶτος ὁ γέρος ἔτρεξε καὶ πήρε τὸ σπάγχο στὰ χεῖρια. Κι ἀρχινάει καὶ τραβάει κι ἀφίνει πάλι καλοῦμα, σὰν τεχνίτης θαλασσινός. Οἱ ἄλλοι καίταζαν καὶ δίνανε γνώμες καὶ συμβουλές, πότε ἀπὸ δῶ νὰ τραβᾷ, πότε ἀπὸ κεῖ, νὰ μὴν τὸ ψευγατίσῃ τὸ ψάρι. Σιγὰ σιγὰ ἀρχισε καὶ φαίνοντανε στὸ γιὰλὸ μέση. Ἀστραφε σὰν τ' ἀσήμι καὶ χυνότανε σὰ σαῖτα ἀπὸ τὴ μιὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλῃ, καθὼς τραβοῦσε ὁ γέρος. Δὲν ἀργησε νὰ βγῇ ἔξω. Ἦξερε καλὰ τὴν τέχνην τοῦ ὁ γέρος καὶ τὸ μισοφέψησε μὲ τὴν καλούμα. Κ' ἐτοὶ σὰν ἦρθε στὰ ρηχά, δὲν εἶχε πιά δύναμη τὸ δύστυχο νὰ ξετιναχτῇ καὶ νὰ ξεκόψῃ. Εἶτανε μιὰ χαρὰ νὰ τὴ βλέπης σπαρταριστὴ στὰ χαλίκια ἀπάνω τὴ συναγρίδα ἐκεῖνη.

Ἐπρεπε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴν τοῦ αὐτοῦ τὸ ψάρι, νὰ μᾶς τὴ δώσῃ ἐμᾶς. Ἐλεγε καὶ γυρίζαμε ἀπὸ γιουρούσι σὰν ἀνεδαίναμε. . . . Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη τὴν καρδιά, σιμὰ στὴ βρύση, ἐκεῖ πηγαίνω ἀκόμα καὶ καθίζω κάποτε: καὶ ρωτῶ τίς πέτρες καὶ τὰ δέντρα ἂν τὸ θυμοῦνται τὸ φαγοπότι ἐκεῖνο! . . . Ποιὸς δὲν τραγοῦδεσε ἐκεῖνη τὴ βραδινή! . . . Πῆγε νὰ βασιλέψῃ ἡ Πούλια, κι ἀκόμα γλέντιζαν κοπέλλες, ἀγόρια κι ἀντρώγυνα. Ὡς κι ὁ καημένος ὁ γέρο Βασίλης, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποὺ μᾶς δηγοῦνταν τὰ πάθια τοῦ στὴν ἀκρογιαλιά, ὡς καὶ κείνος ἔβγαλε τὸ μαντίλι καὶ χόρεψε, μὲ λουλούδι σάσπρο τοῦ κατσαρό. Ὡς κ' ἡ μακαρίτισσα ἡ γριά μου, ποὺ μῆτε νὰ χαμογελάει δὲν πολυσυνήθιζε, σηκώθηκε στὸ χορὸ τὴ βραδιά ἐκεῖνη.

Γλυκοπετοῦσε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴ χαρὰ ποὺ τοὺς ἔβλεπα ὅλους καὶ χαίρουνταν, καὶ φύλαγα βαθὰ τοὺς κρυφούς μου τοὺς πόνους, τὸν πόνο τῆς Λεωνίδας, καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ γέροντος. . . Σὰ νὰ τοὺς γλύκαινε τοὺς πόνους ἐκεῖνους ἡ καλοσυριά ποὺ ἔβλεπα γύρω μου, σὰ νὰ τὸν ἀγαποῦσα τώρα τὸν κόσμο μὲ τὰ δεινὰ του, τὸ πέλαιο αὐτὸ ποὺ σὲ δέρονουν τὰ κύματα, μὰ σὲ χαδεύει κάποτε κι ὁ ἀφρός τους.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

κεφάλαια τους καὶ δὲν μπορούσε πιά νὰ τὴ βαστάξει ὁ Ὁρίστης καὶ στάθηκε λίγο κ' εἶπε—ἐτοὶ γιὰ νὰ μιλήσει, γιὰ νὰ γκρεμίσῃ ἀποπάνω ἀπὸ τὸ μέτωπό του τὸ βάρος αὐτὸ τὸ ἀλαλητό:

— Γύρισε χτὲς ἀπὸ τὴ Βρετάνη ἐπου πέθανε ὁ ἄντρας της.

Κανέναν δὲ μίλησε. Τὰ λόγια πέσανε, σὰν πέτρες σὲ πηγάδι βαθὺ κι ἀδειανό. Ἡ Χρυσούλα τρόμαξε ἀπὸ τὸν ἀντίκλα ποὺ κάμανε πέφτοντας μέσα της καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴ δοῦνε πῶς τὴν πήραν τὰ κλάματα, στράφηκε πίσω.

Πέρα μακριὰ εἶδε νὰ φαίνονται ἀκόμα οἱ σταυροὶ ποὺ προβαίναν ἀπὸ τὸ περτεῖχισμα τοῦ νεκροταφείου, σὰ ν' ἀποκαρμιόνονταν νὰ δοῦνε μήπως ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἄκρην τοῦ δρόμου καμιά κηδεῖα.

Πάλι σιωπὴ. Ὡ! πῶς πηγαίνανε ἐτοὶ ἀγάλια ἀγάλια, σὰ νὰ κηδεύανε κανένα πολυαγαπημένο νεκρό! Ὡ! πῶς θάθελε νὰ τρέξει ὁ Ὁρίστης, νὰ τρέξει, νὰ τρέξει! Ὡ! γιατί νὰ μὴ δεχτεῖ τὴν πρόσκληση τῆς Νόρας νὰ μπεῖ μαζί της στὸ αὐτοκίνητο. (Τί σημαίνει πῶς θάμεινε στους δρόμους ἡ Χρυσούλα;) Καὶ θάβλεπε μέσα στὸ μεσῶφωτο τὰ μάτια της νὰ σπηλώνονται ἀπάνω τοῦ λαμπεροῦ κι ἄτσα λένια, σὰ μάτια τίγρης ποὺ παρξομεύει. Ἐνας

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

„ΤΟ ΧΑΛΑΣΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ“

Τὴν περασμένη Δευτέρα χειροκροτηθήκανε στὸ Βαριετὲ οἱ κκ. Χάουπμαν, Σούντερμαν, Δ' Ένερϋ, Καρκαβίτσας καὶ ὁ κ. Σπύρος Μελάς· ἡ σωστότερα, καταχειροκροτήθηκε ὁ κ. Μελάς, ἀντιπροσωπεύοντας τοὺς παραπάνου ξένους καὶ δικούς μας κυρίους. Γιὰ τὸ κ. Μελάς, ποὺ πολὺ δίκαια ἀνακηρύχθηκε Σκιζπηρὸς τῆς Νεοελληνικῆς σκηνῆς ἀπὸ τὸν κριτικὸ κ. Ξενοπούλου, κατὰφερε, δικαιώνοντας τὸν ἐμδρόντητο κριτικὸ του, νὰ μᾶς δώσει μὲ τὸ «Χαλασμένο σπίτι» τοῦ ἑνα δλωδεύλου καινούριου καὶ δικό του δραματικὸ εἶδος, ποὺ μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ ἐνομαστέι «δράμα μωσαϊκόν».

Κι ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ. Ὁ ἀμαξᾶς Μανώλης εἶναι ἑνα παράξενο ἀνακάτωμα Ἀμαξᾶ Ένσελ (ἀπὸ τὸ δμώνυμο δράμα τοῦ Χάουπμαν), Γιάκωβου (ἀπὸ τὴς «Δυὸ Ὀρφανές») καὶ γέρο Χαϊνέκε (ἀπὸ τὴν «Τιμὴ» τοῦ Σούντερμαν). Ένσελ εἶναι σὲ πολλὰς, παραπολλὰς σκηνῆς. Γιάκωβος εἶναι στὴ σκηνὴ τῆς πρώτης πράξης σὺν συζητῇ μὲ τὸ μικρότερο ἀδερφό του Μάρκο (=Πέτρο τοῦ «Δυὸ Ὀρφανῶν») καὶ τοῦ τσεπώνει τοὺς κόπους τοῦ γιὰ νὰ πάει νὰ τοὺς μπεκροπτεῖ, καὶ γέρο Χαϊνέκε ξεφυτρώνει στὴ χαρκτηριστικὰ σκηνὴ τῆς δευτέρας πράξης, ὅταν...

Μὰ αὐτὴ ἡ δευτέρη πράξις λὲς κ' εἶναι παρμένη ἀτόφια ἀπὸ τὴν «Τιμὴ» καὶ ἀξίζει νὰ ἐπιμείνουμε λίγος σὲ δαύτην. Ὁ Ἀναστάσης (=Ροβέρτος) γυρίζει ἀπὸ τὴν ξενιτιά καὶ βρίσκει τὴ φαρμακίαν τοῦ βουτηγμένην στὴ ντροπὴ καὶ στὴν παραλυσίαν. Ἡ ἀδερφή του Καλλιόπη (=Ἀλμα) στέλνεται ἀπὸ τοὺς δικούς της (πατέρα, μάννα καὶ γιὰ γιὰ) νὰ τοὺς ἐξοικονομήσει, πωλώντας δεξὰ ζερὰ τὴν μορφὴν τῆς, τὰ χρειαζόμενα καὶ νὰ φτειάξει καὶ τὰ πραικὰ τῆς. Μιὰ νύχτα ὁ Ἀναστάσης, πόνει ἀμαξᾶς καὶ αὐτὸς, βλέπει τὴν ἀδερφήν του μέσα σὲ μιὰν ἀμαξᾶ νὰ γλεντᾷ μὲ χαροκόπους νιούς. Βαρᾷ τᾶλογά του καὶ τοὺς παίρνει τὸ κατόπι, μὰ δὲν τοὺς προφταίνει, γιὰ τὴν ἄλλη ἀμαξᾶ, πόνει μέσα ἡ ἀδερφή του, τρέχει δαιμονισμένη καὶ χάνεται ἀπ' τὰ μάτια του. Ἀναμένος καὶ ἀπελπισμένος γυρίζει σπίτι του καὶ δηγιέται τὰ ὅσα εἶδε στὴ μάννα του, τὴν Ξενοῦλα (=Κυρία Χαϊνέκε). Ἡ μάννα στὴν ἀρχὴ πασιζεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν κόρη τῆς, μὰ σὰ βλέπει πὼς δὲν κάνει τίποτα, γυρίζει τὸ χαδὰ

καὶ ἀρχινᾷ νὰν τὴ βρίζει καὶ νὰ τὴν καταριέται. Ὁ Ἀναστάσης πάει στὴν κάμερά του νὰ συχάσει. Μπαίνει ὁ πατέρας του, ὁ Μανώλης, μεθυσμένος καθὼς πάντα. Ἡ Ξενοῦλα τοῦ τὰ λέει ὅλα.

— Μᾶς ἐπίασε! Τὰ ξέρεῖ ὅλα!

— Μωρέ, τί μοῦ λές!.. Πφ!..

Μὰ τοῦ λέει κιόλας πὼς ὁ Ἀναστάσης βρίσκει στὴν πλατὴν κάμερα. Τότε ὁ Μανώλης φορῶντας, ὅς τὸ ποῦμε κ' ἔτσι, τὸν ἑτοιμο κόθορνο τοῦ Γέρο Χαϊνέκε, ξεσπάει σὲ βρισιές, σὲ φοβέρες καὶ σὲ οὐρλιάσματα γιὰ τὴν τιμὴν του.

— Εἶμαι τίμιος ἐγὼ! συγχωρεῖ ὁ γέρο Χαϊνέκε.

— Ὅλα καὶ ὅλα, μὰ ὅσο γιὰ τὴν τιμὴν μου!.. παπαγαλίζει ὁ Μανώλης.

Καὶ ξακολουθεῖ ἡ «Τιμὴ» τοῦ Σούντερμαν. Ὁ Μανώλης φεύγει, τάχα θυμωμένος καὶ πάει νὰ τιμωρήσῃ τὴν παραλυμένην κόρη του (ἔχει δὲ τσεπώσει καὶ τὴν «πουόληση» τῆς Καλλιόπης καὶ πάει κατὰ τὴ συνήθειά του νὰ τὴν μπεκροπτεῖ) καὶ μπαίνει στὴ σκηνὴ ὁ ἕρμος ὁ Ἀναστάσης, ἀφανισμένος ἀπὸ τὴν ἀγρία ἀπελπισίαν του· κείνη τὴ στιγμὴ μπαίνει κ' ἡ ἀδερφή του ἡ Καλλιόπη, τύφλα στὸ μεθῆσι, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ γλεντοκόπι τῆς. Ὁ Ἀναστάσης τὴ βρίζει, τὴ φροδρίζει, τὴν παρακαλεῖ, στὸ τέλος τῆς θυμίζει (ἄχ, ὅπως καὶ ὁ Ροβέρτος θυμίζει στὴν Ἀλμα!) τὰ παιδιὰτικα χρόνια τῆς, ποὺ τὰ περνοῦσε μὲ ἀθωότη καὶ μὲ νοικοκυριστικὴς σκέψεις καὶ ὄνειρα, βάζει μπροστὰ τὴ μάννα του, πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς καταστροφῆς τῆς ἀδερφῆς του (θυμηθεῖτε τὴν ὅμοια σκηνὴ τῆς «Τιμῆς») καὶ στὸ τέλος...καταχειροκροτεῖται δαιμονισμένα ὁ Σούντερμαν.

Μὰ στὴν «Τιμὴ» ὑπάρχει κ' ἑνας κόμης Τράστ, καὶ ὁ κ. Μελάς, καλοσυνεῖδητα δουλεύοντας, μᾶς τονε θυμισε δυὸ τρεῖς φορές μὲ τὰ λόγια καὶ μὲ τὰ φερσίματα τοῦ Μάρκου· ὑπάρχει καὶ τὸ βλαμένο πόδι τοῦ γέρο Χαϊνέκε καὶ μᾶς τᾶδωσε καὶ αὐτὸ μὲ τὴν παράλυτη Δευτερίτσα. Στὴν «Τιμὴ» δὲν ὑπάρχει μοναχὰ ἡ Ἀνθούλα, μὰ μήπως στὴ «Χανέλλα» καὶ σὲ τόσα ἄλλα σκηνικὰ ἔργα δὲν ὑπάρχει ἑτοιμος, γιὰ νὰν τονε νοικιάξῃ ὁ κάθε κ. Μελάς, ὁ τύπος τῆς ὑστερικῆς καὶ ἀνισόρροπης κόρης ποὺ πλάθει μὲ τὴν ἀρρωστημένη ψυχὴ τῆς μιὰ ζωτικὰ καὶ ἀπόκοσμη ζωὴ καὶ τὴ ζεῖ εὐτυχισμένη;

Ὡστόσο ὁ κ. Μελάς δὲ θέλησε νὰ κάμῃ μόνο

μωσαϊκὸν δράμα. Φιλοδέξῃσε καὶ κάτι παραπάνου. Φιλοδέξῃσε νὰ φέρῃ τὸ δράμα του σὲ ἀνοιχτότερος ὁρίζοντας, νὰν τοῦ φορτώσῃ στὴ ράχη του καὶ τὸ σύμβολο, νὰ μᾶς πεῖ (γιατὶ δὲ μᾶς τᾶδισε, μᾶς τᾶπε στὴς ρεκλάμες ποῦ γράφει καὶ δημοσίεψε πρὶν τὴν παράστασιν) πὼς τὸ «Χαλασμένο σπίτι» εἶναι τὸ Ρωμαϊκόν, ποὺ τὸ χάλασε ἡ πρώτη γενιὰ (ὁ πατέρας τοῦ Μανώλη) ὕστερ' ἀπὸ τὸ 21 μὲ τὴς φαφλαταριῆς τῆς, τὸ ἀπορήμαξε ἡ σημερινὴ γενιὰ (ὁ Μανώλης) καὶ θὰν τὸ σώσει ἡ καινούρια γενιὰ (ὁ Ἀναστάσης), σκοτώνοντας τὸ Μανώλη (τὴ σημερινὴ γενιὰ) καὶ πλάθοντας τὴν καινούρια ζωὴ (Ζήτω ὁ στρατὸς καὶ ὁ κ. Παπαφώτης!). Καὶ τὸ Leit-motiv στὸ συμβολισμόν τοῦ αὐτοῦ τὸ βρήκε ὁ κ. Μελάς ἑτοιμο στὸν ὑπέροχο «Ἀρχαιολόγος» τοῦ κ. Καρκαβίτσας. Ζήτω λοιπὸν καὶ ὁ Καρκαβίτσας μᾶς!

Μὰ ἐπιτέλους, κύριοι, δὲν ἔκαμε τίποτα καὶ ὁ κ. Μελάς; Δὲν ἀπομένει τίποτα δικό του ἀπ' ὅλο τὸ δράμα του; Κάθε ἄλλο. Στὸν κ. Μελά θάπομνει πάντα ἡ δόξα πὼς τὰ σύμπλεξε τεχνικὰ ὅλ' αὐτὰ τὰ ξένα πράγματα, πὼς τὰ πασπάλλισε μὲ κάπια Ρωμαϊκὴ πούντρα, δίνοντάς τοὺς ἔτσι κάπια ντόπια χρωματιά, καὶ πὼς τὰ κατὰφερε, δουλεύοντας κάπως δημοσκοπικὰ στὴς γενικώτερες γραμμὰς, νὰ ξασφαλίσῃ ἀπὸ πρὶν τὴν ἐπιτυχίαν τὴν πανηγυρικὴν, καὶ γι' αὐτὸ δὲ εἶχε φροντίσει νὰ στείλῃ στὸ θέατρο, μιὰ ὥρα πρὶν ἀπὸ τὴν παράστασιν, τὸ δάφνινο στεφάνι ποὺ τοῦ προσφέρθηκε στὴ σκηνὴν ἀπάνου, μὲ ζητωκραυγὰς καὶ μὲ χειροκροτήματα, στὸ τέλος τῆς παράστασης.

Δὲν ξέρω πὼς καὶ γιατί ἡ ὑπέροχη ἐπιτυχία τοῦ «Χαλασμένου σπιτιοῦ» μοῦ θυμίζει τὴν ὑπέροχη ἀποτυχία τοῦ σκηνικοῦ ἔργου τοῦ Περιώτη. Κάποιος φίλος, μαθαίνω, ποὺ νιώθει κάπως ἀπὸ θέατρο, ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ Περιώτη ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν του καὶ τοῦπε συγκινημένος:

— Ποιὸς τὴν ἀποτυχίαν σου μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει;

Γιατὶ, φαίνεται, ὑπάρχουν καὶ ἀποτυχίαι ποὺ τιμῶν, καθὼς ὑπάρχουν καὶ ἐπιτυχίαι ποὺ ντροπιάζουν.

Ἡ παράστασις τοῦ «Χαλασμένου σπιτιοῦ» θάπομνει μιὰ ἀπὸ τὴς λίγες θεατρικὰς ἐπιτυχίαις τῆς φρετινῆς χρονιάς. Ὁ κ. Έδμ. Φύρος (Μανώλης Τζιτζικας) ὑπέροχος, καθὼς καὶ ἡ κ. Σαπφὼ Ἀλ-

κρύος ἴδρος περὶχυσε τὸ μέτωπο τοῦ Ὀρέστη. Αὐτὴ δὲ μιλεῖ. Τὰ μπράτσα τῆς ἀπλώνονται ἀπάνου του καὶ τοῦ ἀναποδογυρίζουνε στὰ γόνατά της μέσα τὸ κεφάλι καὶ τοῦ δαγκώνει τὰ χεῖλια ἀχόρταγα. Καὶ νοιώθει ὁ Ὀρέστης ἀποπάνου τοῦ ὅλο τῆς τὸ σῶμα ν' ἀνασάινει σὰν τὸ κύμα—σὰν τὸ μεγάλο κύμα ποὺ ρουφᾷ τοὺς ὁμορφους ναυτεῖς.

(Θέ μου! Θέ μου! Γιατὶ νᾶμιαστε ἐμεῖς οἱ δύστυχοι ἄντρες τότῳ ἀνυπεράσπιστοι μπροστὰ στὴ Γυναίκα; Γιατὶ αὐτὴ ἡ διψὰ τῶν χειλιῶν κ' ἡ λύσσα ἡ ἀφρισμένη καὶ μεσημεριώτικη τοῦ ἡδονικῆ-τατου ἐξολοθρευτοῦ;)

Ὁ Ὀρέστης ἔκανε καὶ σειότανε ὅλος κ' ἔσφιξε τὸ μέτωπό του γιὰ νὰ μὴ σπάσει. Καὶ τὸ χέρι του τῶνοιωσε, μοσκοβολοῦσε ἀκόμα ἀπὸ τὸ γάντι τῆς Νόρας, τὸ ποτισμένο ἀπὸ τὴν βιολετὰ, τὴν ἀγκυπημένη τῆς μυρωδιά.

Καὶ τὸ κορμί τῆς ἔχρουν ὑψώθηκε μπροστὰ του, κ' οἱ κουρτίνες, κ' οἱ νύχτες καὶ τὰ λιγώματα κ' οἱ τρομάρες—κι ὅλα μοσκοβολοῦσαν ἀπὸ τὴν ἔλα μυρωδιά.

(Ὡ! πὼς θὰ ὑψωθεῖ πάλι αὐτοῖς καὶ μεθαύριο καὶ τὴν ἄλλη νύχτα καὶ κάθε νύχτα μέσα στὸ Ἅγιο Βῆμα μὲ τὴς βυταινῆς κουρτίνες καὶ πὼς θὰ

ξεσκίσει τὰ φριχτὰ λειτουργικὰ μεσάνυχτα, ὁρθὸς σὰν Κολῶνα πύρινη, ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος τῆς παναγίας Ἑδονῆς! Θέ μου! Θέ μου! Καὶ θ' ἀκουμπῶ πάλι στὴς γρίλιες τοῦ παραθυριοῦ λιγωμένος καὶ θὰ νοιώθω τὴν Αὐγὴ παρθενικὰ καὶ ντροπαλὴ νὰ μπαίνει στὰ μαλλιά μου καὶ νὰ μὲ χαδεύει—σὰ χερί σπλαχνικὸ καὶ πολυέλεο ποὺ ἀγᾶπησε πολὺ καὶ πόνεσε πολὺ καὶ γι' αὐτὸ ὅλα τὰ συχωρᾷ.

Κ' ἐγὼ θὰ σκύψω πάλι, θὰ σκύψω πάλι μπροστὰ σου, κατακόκκινος ἀπὸ τὴν ντροπὴν, ὡ φῶς ἀγνὸ τῆς μέρας, καὶ θὰ κλαίω ἀπάνου στὴς γρίλιες, δίπλα στὸ βυσσινὶ κρεβάτι, τὸ φριχτό!)

Πηγαίνανε. Ἡ Χρυσούλα δεξιὰ του, μὲ τὸ μαντηλάκι τῆς στὸ στόμα. Ἀριστερὰ του ὁ Γοργίας μὲ τὸ βιβλίο στὸ χέρι, σφιχτοτυλιγμένος στὸν μποζά. Κι ἀπάνου του, σὰν καταπαχτὴ ὑπόγειας ὕψους φυλακῆς, ἡ σιωπὴ, ἡ σιωπὴ ἡ ἀβάσταχτη.

Τι νὰ πεῖ, τί νὰ πεῖ γιὰ νὰ μὴν πλαντάξῃ;

— Κι ὁ Σοφοκλῆς σὰς; Πότε θάχομε τὴν ἐκδούσῃ σου;

Ἄα! ἀλάφρωσε! Ἐπιτέλους θάρρουνε τὰ λόγια νὰ τοὺς σμίξουνε. Σὰ μέλισσες ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἐνὸς στὸ στόμα τοῦ ἄλλου θὰ πηγαίνονται καὶ θὰ βουίζουν καὶ θὰ κάνουν θόρυβο—καὶ ποῖος ξέρε;

ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἀπὸ τὸ φερμάκι τῶν χειλιῶν θὰ μπορέσουνε νὰ φτειάσουν τὸ ξαθὸ μέλι τῆς λημονιάς.

— Ὁ Σοφοκλῆς μου!

Τὰ μάτια του τὰ σθεμένα ἀνάψανε. Τὸ σταφιδασμένο προσωπάκι του ξεζάρωσε καὶ γέλασε. Κι ὅλα παραμερίσανε: καὶ Χρυσούλα καὶ Κοραήδες καὶ γέλοια καὶ Νόρα καὶ Ὀρέστηδες καὶ ἀνοίξανε δρόμο τοῦ Σοφοκλή του νὰ περάσῃ:

— Ὁ Σοφοκλῆς μου!

Κλεῖ τὰ μάτια καὶ τότε βλέπει. Νὰ τονε! Ἀλειμένος μὲ λάδι καὶ μὲ μύρα σκαλεύει μπροστὰ στὴν πομπὴ τῶν Σαλαμινομάχων κ' ἔχει στεφάνι ἀγριελιάς στὰ σγουρά καὶ μπλάβα ἀπὸ τὴν πολλὴ μαυρίλα μαλλιά του καὶ λύρα κρατεῖ στὸ χέρι κ' ὁ ψώνοντας τὰ μάτια του τὰ ὕψα σὲ πρῶνὸ φῶς, ψάλλει τὴν μπρούτζινα παιάνα τῆς Νίκης!

Πόσο γλυκορροῦθ καὶ χίριεται τὸ σφιχτομολάχρεινο ἐφηβικὸ κορμί του, τὸν ἔλιο!

— Ἄ! ὁ Σοφοκλῆς μου! ξανάειπε πάλι, ἀνοίγοντας τὰ μάτια του συγκινημένος. Θάργησει ἀκόμα, θάργησει.. Καθεμὲρ καὶ μοῦ ἀνοίγουνε τὰ λόγια του καινούργιες πόρτες, ποὺ δίνουνε σὲ κόσμους ἀπέραντους. Σήμερα πάλι ποὺ μιλοῦσες, μιὰ πόρτα

καίου (Καλλιόπη) και μέλιστα στη σκηνή του με-
θυστού της. Η κ. Κυβέλη (Ξενούλα) τὰ κατάφερε
νὰ μᾶς δώσει, σὰ δυνατή κι ἀληθινή τεχνίτρα πού
εἶναι, ἕναν καλομελετημένο τύπο πενηντάρας γυ-
ναίκας τοῦ λαοῦ, κι ὁ κ. Ν. Παπαγεωργίου μόνο
λίγο ὑπερβολικά φωνακλᾶς στοὺς θυμούς του
στᾶλλα, ἀφεγάδιαστος καλλιτέχνης καθὼς πάντα.
Πολύ καλὸς κι ὁ κ. Βενιέρης (Μάρκος) καὶ ἡ κ.
Ἑλένη Φύρος (Λευτερίτσα). Στὸ δρᾶμ' αὐτὸ εἶδαμε
μὲ χαρὰ καὶ τὴ Δα Φιλιππίδη (Ἀνθούλα), πού εἶταν
ἐπαίξε τὸν περασμένο χειμῶνα τὴ Χανέλλα στὸ «Πα-
νελλήνιο» μᾶς ἔδειξε πῶς θὰ καταχτήσῃ γλήγορα
μιὰ ἀπὸ τίς πρῶτες θέσες στὴν Ἑλληνικὴ σκηνή.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΑ

„ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ“

Φίλε μου «Νουμά»,

Ὅπως τὴν εὐεργετικὴ βροχούλα δέχεται τὸ δι-
ψασμένο καὶ κατάξερο χῶμα τοῦ περβολιοῦ, ἔτσι ἀ-
παράλλαχτα δέχτηκε ἡ ψυχὴ μου τοὺς «Παλιὸς σκο-
ποὺς» τοῦ Ἑφταλιώτη μας. τὸ νεόβγαλτο βιβλίο.
Ἐνα ποτηράκι κρουσταλλένου πού τραβήξα μονο-
ρούφι καὶ τᾶποστράγγισα πάνω στὰ χεῖλιά μου μὲ
στεναγμό, γιατί εἶτανε τόσο λίγο τὸ θεϊκὸ πιότὸ του.

Νὰ μὲ συμπαθήσουνε πολλοὶ ἀπ' τοὺς φίλους
μας μὲ τὰ δυσκολονόητα καὶ τὰ σοφὰ τους ἔργα
πού τὰ φέρνει τάχα ἡ ἐξέλιξη τῆς τέχνης. Μπορεῖ νὰ
μὴν πολυκαταλαβαίνω καὶ νὰ εἶμαι ἀνίκονος νάκο-
λουθῶ τὸ πέταμά τους καὶ νὰ μοῦ φαίνονται σὰν
παράταιρες καὶ ὑστερικὲς φωνὲς καὶ νὰ κάθονται
σὰ μολύβι στὸ στομάχι μου ἀχώνευτο.

Μὲ τὰ δυὸ μου αὐτὰ λογάνια ἤθελα νὰ χαιρε-
τήσω τὸ νεόβγαλτο βιβλίο τοῦ Ἑφταλιώτη μας καὶ
νὰ πῶ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη στὸ «Νουμά» σὰν
ἕνας ἀπλὸς τοῦ ἀναγνώστης.

15 τοῦ Σεπτεμβρίου 1909.

Αἰκὸς σου

ΧΡ. ΒΑΡΛΕΝΤΗΣ

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Κιμιά δασκαλικὴ μεταβολὴ γέτος. Τεχνικὰ ἄλλοτε,
τοῦτο τὸ μῆνα, εἰ ἄμειροι οἱ δασκάλου τραβοῦσαν τὸ δίδολό
τους. Ὁ καθένας τους ἐπικύριε μιὰ πᾶψη, ἕνα διορισμὸ ἢ

ἀνοιξε διάπλατα καὶ τὰ δυὸ της τὰ φύλλα καὶ πρό-
βαλα ὅξω καὶ προχωρῶ ἀκόμα στὰ τυφλὰ ἀσκήπ-
τρω προδεικνύς γαῖαν» καὶ τρέμω γιὰ τὰ ὅσα μαν
τεύω!

Τὰ χαράκια του, τὰ κοκκαλιάρικα μὲ τίς με-
γάλες φλίδες, σαλέφανε, σὰ χέρια τυφλοῦ πού ψά-
χνουνε νὰ βροῦνε κανένα δρόμο· κ' εἶτανε θέαμα
κωμικότατο, ἔτσι μὲ τὸ σωματάκι του, τὸ καμπου-
ριασμένο, μὲ τὴ μικρὴ ρεντικότη του, πού εἶχεν
ἀρχίσει νὰ πρασινίζει, σὰ νὰ τὴν ἐπηρέαζε κι αὐ-
τὴν ἡ Ἀνοιξη, μὲ τὰ ποδαράκια του τὰ εὐκολό-
σπαστα καὶ καλαμένια. Ὅλα του εἶσανε ντελικάτα
καὶ μόνο ἡ μύτη του ἡ ἀπέραντη καὶ γαντζουνωτὴ
τοῦ ἔδινε μιὰ κωμικὴ ἐκφραση σοδαροῦ παπγαλάου.

— Τί; τί; τί βρήκατε;

Φώναξε ὁ Ὀρέστης μὲ τὴν ὀρμὴν ἐκείνη πού
δείχνομε σὲ κουδέντες πού μᾶς εἶναι ἀδιάφορος, μὰ
πού τίς ἀδράχνομε ἀπελπισμένα, γιὰ νὰ κάνουν
φασαρία καὶ θόρυβο καὶ νὰ πνίξουν τὴν ἀσώπαστη
μικρὴ φωνούλα κάποιου μέσα μας καημοῦ.

Ὁ Γοργίας σείστηκε ὅλος, ὁ δύστηνος, ἀπὸ τὴν
εὐχαρίστηση κι ὁ Ὀρέστης στράφηκε καὶ τὸν εἶδε
καὶ χαμογέλασε.

(—Τί παιχιδάκια πειθαρχικὰ καὶ σκληρά, οἱ

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000 !

ΛΑΧ ΕΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκαστον γραμματίον ἰσχύον διὰ τὴν κλήρωσιν 25 Ὀκτωβρίου
1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΑΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

ΜΕΓ ΚΕΡΑΟΣ	ἐκ δραχ.	100,000
1 Κέρδος	»	25,000
1 Κέρδος	»	10,000
3 Κέρδη	»	5,000
3 Κέρδη	»	1,000
118 Κέρδη	»	100
337 Κέρδη	»	50
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....		225,000

Γραμματία πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς σταθ-
μάρχας καὶ στασιάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων.
δραχ. μιᾶν ἕκαστον γραμματίον, ἰσχύον διὰ μιᾶν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν
ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ

ὅτι σήμερον ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 9 1/2 π.
μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς, καὶ
ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδρι-
άσει, ἡ δεκάτη καὶ τελευταία πρόθετος κλήρωσις
τοῦ ἐκ δρ. 60,000,000 δανείου αὐτῆς, ἡ ὁρισμένη
διὰ τὴν 18 Σεπτεμβρίου καὶ 1ην Ὀκτωβρίου 1909.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν τυχόν θάλυσαν ἐξαχθῇ
ἐκ τῆς κληρωτίδος ἐννέα ἀριθμοὶ δημολογίων μετὰ
λαχοῦ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1909.

Ὁ Διοικητὴς
Σ. ΣΤΡΕΪΤ

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΗΝ ΟΕΩΠΟΡΤΑ

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Καλλιτεχνικὴ ἔκδοσις τοῦ «Σεράπιου» τῆς
Ἀλεξάνδρειας, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ συγγραφέα.
Πουλιέται σὲ γραφεῖα τοῦ «Σεράπιου»
(Revue «Serapion». Alexandrie — Egypte)
φρ. 5. Γιὰ τοὺς συνδρομητάς τοῦ «Σερά-
πιου» καὶ τοῦ «Νουμά» φρ. 3.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ

Τυπωθήκανε στὴ Λεϊψία καὶ που-
λοῦνται σὲ γραφεῖα τοῦ «Νουμά».

α') ΠΟΙΗΝ ΜΑΛΑΚΑΕΝ :

- 1) Στὴν ἀνέμη καρφωμένα . Δρ. 1.—
- 2) Τραγουδάκι » 1.—
- 3) Στὴ νῆσο πέρα ὁ πύργος τῆς Ἀθώ-
ρητης » 1.—
- 6') ΠΟΙΗΝ ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ :
- 4) Μολιβδιτισσα Δρ. 1.—
- 5) Μισιριώτισσα » 1.—
- 6) Ρουμελιώτισσα » 1.50
- 7) Ἀφροδίτη » 1.50
- 8) Χάιντε χοῦρδε » 1.—
- 9) Μικρούλα » 1.50
- 10) Στὸν Ἐποπα (μαλλιάρικὰ Πόπι) Χαρίζεται.

Ὅλα μαζὶ ἕνας τόμος δρ. 5.

(Ἀκολουθεῖ)

μιὰ μετάθεσις στὸ χέρι καὶ δὸς τοῦ δρόμο, ἀπὸ τὴ μιᾶν
ἀκρὴ τῆς Ἑλλάδας εἰς τὴν ἄλλη.

— Φέτος τίποτα. Νά, λοιπὸν τὸ πρῶτο καλὸ πούρεσε
ἡ Ἐπανάστασις καὶ πρέπει νὰ τὴ βλοῦνε οἱ δασκάλου,
ἀπὸ βρήκανε τὴν ἡσυχίαν τους μὲ δαύτην.

— Ὁ συνεργάτης μας Φώτος Γιορβίλλης θὰ βγάλει φέτο
τὸ «Ἑπτανησιακὸ Ἡμερολόγιον» μὲ συντάχτες Ἑπτανη-
σιώτες λογίους. Στὸ ἡμερολόγιό του θὰ τυπώσῃ καὶ πολλὰ
διαλεγτὰ κομμάτια ἀπὸ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, Τυπάλδου, Λα-
σκαράτου κλπ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σπ. Περ. Λάβετε τὴ συνδρομὴ τοῦ 909 κ' εὐχα-
ριστοῦμε. — δ. Α. Μπ. Εὐχαριστοῦμε. Ὁ δημοσιευτὸν
ἀργότερα καὶ ἄλλα. — κ. Ν. Ἐχεῖς δίκιο. Εἶτανε λάθος
τυπογραφικὸ. Ὁ σωστὸς στίχος στὴ μετάφραση τοῦ «Φάουστ»
(«Νουμάς» 355, σελ. 2, στήλ. 2, στίχος 6) εἶναι :

Στέκει στὸ τζάμι καὶ τὰ σύγνεφα κοιτάει.

Τὸ ἴδιο καὶ τὰ κατατόπια τῆς «Σιμοβράχης» (ἀριθ.
357, σελ. 2, στήλ. 3, ἀράδα 22) πού γίνεκανε καταπό-
τια 11 — κ. Ἰ. Πέμτη πρωτ.

ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΑ ΔΡ. 2

ΚΑΙ ΔΡ. 2 1/2 ΓΙΑ ΤΟ ΒΕΩΤΕΡΙΚΟ

ἄνθρωποι σὲ χέρια μας ! Καθένας τους ἔχει ἕνα
κουμπὶ κι ἄμα τοῦ τὸ πατήσεις ἀρχίζει καὶ χερο-
νομα καὶ παίζει τὸ κομμάτι πού διάλεξε. Νά,
τώρα αὐτὸ τὸ γεροντάκι, πού ἔχει τόσο μεγάλη ἀ-
ξία, ἐξευτελιζέται καὶ χοροπηδᾷ σὰν ζῦλινος φασου-
λῆς, εὐτύς ὡς τοῦ πάτησα τὴ σούστα. Μιὰ λέξη
ἀκόμα καὶ θ' ἀρχίσει νὰ παίζει τὸ αἰώνιο κομμάτι
τῆς ξεχαρβαλωμένης γεροντικῆς ζωῆς του.)

— Λοιπὸν ;

— Ἀ ! δὲν ξέρεις, Ὀρέστη ! Τὴν ὥρα πού μι-
λοῦσες ἐκεῖ πέρα στὸ νεκροταφεῖο, μιὰ στιγμὴ ἀ-
στράψε μέσα μου μιὰ ἰδέα κ' εἶπα : Μὴν ἔχει με-
γαλύτερη σημασία ἀπ' ὅ,τι μᾶς λένε οἱ δασκάλου ὁ
μῦθος τοῦ Οἰδίποδα Τυράννου ;

Ἡ φωνὴ τοῦ Γοργί, σιγανὴ καὶ φοβισμένη καὶ
τὰ μάτια του σὰν τὰ μάτια πού βλέπουνε φαντά-
σματα.

Ἡ Χρυσούλα σὲ μιὰ νεκρική ὑπερευαισθησίᾳ
πού καὶ τὸ πῶς μικρὸ ἀγγίγμα μπορούσε νὰ τὴν ἀνα-
ταράξῃ σύγκορμα, παρακολουθοῦσε μὲ ἀγωνία τὰ
λόγια τοῦ γέροντος καθηγητῆ.